

ΜΑΥΡΟΣ ΓΑΤΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Εβδομο λεπτὸν 40, στὸ ἐξωτερικὸ 50 Ἀθήνα Σεπτέμβρης 1919 Χρόνος Α' - Ἀριθ. 4

ΠΑ ΝΤ' ΑΝΝΟΥΤΣΙΟ

ΣΤΟΝ ΩΚΕΑΝΟ

Σὰ στὸ γαλάζιο κ' ἄγανο τοῦ κύματος
Καθρέφτη, σ' ἀνεμέτρητες
Σπίδες πὸν τρέμουν, σπάζει τὸ ροδόφρεγγ
Τοῦ ἡμιου πὸν πάει στὴ δύση του·

Κι' ὅταν τὰ ὄχρὰ τὰ φέγγη ξεχωρίζουνε
Τὸ μαυρίζομεν' ὄγκωμα
Τῶν νερῶν, πὸν θολὰ χτυπιοῦνται, δέρνονται
καὶ πρὸς τὰ οὐράνια εἴρονται·

Καὶ σὰ ἀντιφέγγεις πρὸς τὸ λαμπρόκημα
Τὸ οὐράνιο, ἢ σὰ φεγγιβολᾶς
Ἄπ' ἀφριεὺς φωσφορέντες, πὸν χαϊδεύουνε
Τὴν ὄχτη ἀσημιολύζοντας,

Πάντοτες εἶσαι ὑπέροχος !· Τί γλήγορα
Ποῦ ὁ νοῦς σ' ἐσένα δλόθυρος
Ταξιδεύει καὶ στέκει ἀπὸ μὲ ἀόσιμα
Στὴν τόση ἐρημικότητα !

Πὼς μάτια κάτου ἀπ' τὸ βραχνὰ τοῦ ἀνέγνωρου
Τὸ μυστικὸ, παιδεύεται
Μπρὸς σου ἡ ψυχὴ, Ὁκεανὲ τρισάχανε,
Ἄβυσσος ἀληθιστάτη !·

Στοῦ δειλινοῦ τὴν ὥρα τὴν παθιάρια,
Μὲ τὴν ξενιθιά μου Λίλια
Στὴν ὄχτη σου τριβίω καὶ τ' ἀχολόγι σου
Γριζῶ, πὸν μοιάζει στέναγμα.

Ὁ ψίθυρος ἐκεῖς π' ἀχάει σι' ἀμμόστρωμα
Καὶ σβῆει στὰ φύλλα ἀνάμεσα
Τὰ ὄχρὰ τοῦ σπάρτου, εἶναι γὰρ μένα μάγεμα
Ποῦ τὴν ψυχὴ σκλαβώνει μου.

Ὁμοια στὸ ἀγέρι ἢ μελωδία πὸν χύνεται,
Σὰν τὰ γοργὰ τὰ δάχτυλα
Ἡ Λίλια σέρνει στὸ ἡερὸ τὸ ἔμπανο,
Κι' οἱ τότες οἱ μεταλλήνες

Κ' οἱ ἀρμονικοὶ ἀρπιομοὶ πετοῦν κ' οἱ δόλαπαιες
Οἱ συμφωνίες στὰ σπλάχνα μου...
Ἀεὺς 'κεῖ τὸ ρέμα π' ἀπ' τὴν ὄχτη πρᾶσινο
Ἐτάφανο γγαίνει κ' ἔρχεται ;

Ποιῆς δύνამες κρυφῆς τὸ σπρώχνουν πέραθε ;
Ἡ βάρκα εἶν' ἡ εὐκολόσπαστη
Ποῦ στὸ Μπλαγκίλι τὴνε σπρώχνει ὁ ἄγιος
Τὸν Ἀμαζῶνα σάζοντας ;

Εἶτε εἶν' τὰ πλοῖα, πὸν σιοῦν τὰ στήθια γλήγορα
Τ' Ἀτλαντικοῦ καὶ πέρνουνε
Στὴ συνάχτραν Ἀγγλία ἀπ' τὴν Ἰντία ἀμέτρητα
Πετραδία καὶ μαλάματα ;

Βλέπεις τὸ δειλὸ πὸν ξαπλώνει σβύνοντας
Τὸ στεγρὸ φῶς στὸ πέλαγο ;
Ἐκεῖ, ἐκεῖ στὶς γῶρες τῶν ἀντίποδων
Ἡ Ἀδρὴ σηκώνεται ἀγρυπνη,

Κι' ὡς κ' ἐκείνη τὸ μέτωπο τ' δλόλαμπρο
Στὸ πέλοιο βλέπει . . . ὦ μάγεμα ! . . .
Μὰ στὶς βροντῆς τῶν κεραυνῶν ἀνάμεσα,
Μὲς τις γραμμῆς τις πύρινες,

Μὲς τὸ μπουσι' μὰ σὰν τὸ τρικυμόπνοο
Πνέμα χυμᾶει καὶ ὀρνεταί
Ὁρατο καὶ τρομερὸ, ἢ τὰ μαῦρα κύματα
Σειεῖ γιὰ τὸ ἀπαίσιο χτύπημα,

Μὰ στοὺς γρανίτες ὅταν, στὰ βραχόγκρεμα
Τὸ οὐρλιασμα τοῦ ρούφουλα,
Σὰ γέλιο ἀχάει τοῦ Σατανᾶ ἀπαράλλαχτο,
Τότες μ' ἀγριότη ἀσκώνουνε

Τὴν ψυχὴ, καὶ τὰ μάτια καὶ τὰ αἰσθήματα
Ζητοῦν στὸ μαῦρο δριζόντα
Τὶς ἀδρῆς ἀστραφιές, καὶ ἀνατριχιάσματα
Μοῦ οἰοῦν τὰ μέλη ἀλλοιωτικά.

Χαῖρε, τρισάχανε Ὁκεανὲ τρισάχανε !
Στὶς μπόρες τὶς ἀπαίσιες,
Σὰ φωτεινὰ τὰ γέλοια, εἶσ' εἶσαι ἀπεικασμα
Τοῦ νεανικοῦ μου πνέματος.

Χαῖρε, τρισάχανε ! . . . Ἐγὼ νὰ ζῶ ἐποθύμησα
Πλάϊ στὰ γιαννά σου κύματα !
Ποθῶ νὰ γρῶ τ' ἄψυχο κουφάρι μου
Στὰ φύκια, στὰ μαυρίσπορα.

Μεταφρ.

Γ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

Ο ΕΡΗΜΙΤΗΣ

Βιβλ. Α'. Μερ. Α'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α'.

I

Ἡ προσευχή τοῦ Ἐρημίτη.—Περπάτα πρωτομάντισσα ἀκριβοῦρητη. Τὰ βήματά σου, οἱ κρότοι τους, πού ἀκούγονται μέ τοῦ ἀσημιτοῦ τόν ἀχό ἀπό τές μακρινές τοῦ βογγητοῦ σπηλιές, ἔρχονται μέ τήν Κυκλώπεια δύναμη καί Ἀπολλώνειαν ἠομορφιά, πού διαπέραζε τά βασίλεια τοῦ Ταρτάρου γιά τὸ ξύλο τῆς ζωῆς, τόν ἀρώτητον Ἄδη πού καθεῖ ἦτανε σ' αὐτόν τραηγημένο τὸ τράχηγμα τῆς ἀρώτητης τοῦ θανάτου νύκτας. Δέν ἔρχονται στοὺς κρότους τοῦ θεϊκοῦ τοῦ Ἰεχωβά παρὰ στοῦ σοφοῦ Ὁφι τοῦ ρυθμικὸ κύλισμα πού σώζει τὸν Παράδεισο φέρνοντας καί ποδηγετώντας στὸ ξύλο τῆς ζωῆς: Στὸ ξύλο τοῦ κκαλοῦ καί κακοῦ. Οὐρανὸ τῶν Οὐρανῶν πού στρέφεται δείχνοντας πιά, στὴν ψυχὴ τὴν τραηγημένη σὲ σένα, τὸν ἄξονα σου στὸ γάργαρο πού κελαρῖζει ποταμὶ. Καὶ τοὺς λαρυγγισμούς τοῦ Ἀηθονοῦ!... Περπάτα μέσα στὲς βαθεῖες σπηλιές καί λέγε μας, καί τραγοῦδα μας, καί νανουρίζε μας, στοὺς θησαυροὺς πού κρύβονται σ' αὐτές! Στὰ διαμάντια, τοὺς κρύσταλλους, τές πηγές, πού ἀρδεύονται: κάμποι καί ἀνασταίνονται πολίτευες καί χωριά! Καί, σὺ, σμαράγδι, τὸ ἀνεσπερα μέσα στὰ τόσα σμαράγδια, πού σμαραγδώνονται οἱ γαλαξί: θόλοι, υπέρλαμπρο Μηνενικό, θεμέλιο, τοῦ δακτυλίδιοῦ πού δακτυλιδιάζει τὸ κύμα καί ἄρμενίζει ἀτάραγο τὸ τρεχαντήρι, μακρὰ ἀπὸ ὕφαλους καί στείχιωμένους βράχους, Δακτυλιδένιο, ἔλα! Θὰ σικρήτησουνε οἱ Οὐρανοὶ μέ τοὺς Ἥλιους καί τὰ ἀστρα πού τοὺς στολίζουν! Ἐνῶ τὰ βουνὰ μέ τοὺς κάμπους ἀντιλάλοι θὰ διακαλίσουνε τὴν προσευχὴ μου! Φάραγγες καί δρυμοί. Ποταμοί, λίμνες καί θάλασσες! Καί οἱ ἀνεμοὶ θὰ γαληνέψουνε μέ τὰ δέντρα! Καί τὰ ἄγρια μέ τὰ ἡμέρα ζωῆ! Καθεῖ θὰ φορέση τοῦ δακτυλίδιοῦ σου τὴ γιορτάσιμη στολὴ καί θὰ προσέληθ: γιά τοὺς μεγάλους καί Ἀπολλώνειους βῆμοὺς πού κρύβεις, γιά τοὺς δυνατούς καί πανόριους Φοῖδους, γελαστὸ καί χαροῦμενο! Πανώριο γιά τὰ δακτυλίδια σου! Καθὼς γιαντὰ θὰ χωθοῦνε τὰ στείχιὰ στὲς ἀπόμερες σπηλιές τους καί θὰ ἀκουστὴ ἢ φωνὴ μου ἀντιλεγόμενο ἕως τὰ πέρατα τῆς γῆς: ὅστε νὰ εἶνα: τὸ διάδα μου ἔχει: χωρίς ἀγκάθια καί τρίβολους, ἔχει: χωρίς θλίψη καί ἀελπισμὸ, παρὰ ἀνθόσπαρτο. Καθὼς σὺ θεῖο Μηνενικό: εἶσα: Ἀνθόσπαρτο... Ἐλα τότε! Ἀνάτειλε πάλι, στὴν ἀνασταίνουσα στὸ ὄνομα σου κατὰ τές μεγάλες τῆς ἀστραπέως φαντασία μου τὸ ἄπειρο ἔξω ἀπὸ στείχιὰ, καί σ' υπέρβιτους τέτοιους δακτυλιδένιους βῆμους! Μοῦ χάρισε: τὸ κλειδί τοῦ μυστηρίου τοῦ κόσμου καί τῆς ζωῆς, ἐνῶ μέ θρόνιασες σ' ἄλλοιώτικα, σ' ἀφάνταστα, μαγικὰ παλάτια, καί Δράκων παλάτια, πού ἀπὸ ἓνα μικροχωματένιο φοδιτάρικο παγκινίδι τῆς Φύσης μέ καμες, μέ τὴν δύναμη πού μέ δωσες καί τὴν ὄραια ἐμμαλλίστρα σκέψη, γιὰ τὸ τέλος τοῦ ἄπειρου: Δακτυλιδένιο τοῦ γιού! Καί! ἔτσι τώρα πιά ἐγὼ δὲ βλέπω αὐτὸ οὔτε σὲ

στείχιὰ, τὸ θεϊκὸ τοῦ Ἰεχωβά, καθὼς μὲ φορά! Οὔτε ἀσχεῖ διάχουσε: μοναχὰ πού βρίσκεται μέ τόν κόσμο. Στὰ πρῶτα: Σὰν ἓνα στείχιὸ φοβερό, ἀνεξήγητο στείχιὸ, πού ζῆ σ' αὐτὸ πού βλέπουμε καί ἀσθανόμαστε, ἐνῶ εἶναι τοῖμο νὰ μέ καταπιῆ στὸ ἀνοιγμένο σὲ τρομακτικὸ χέρο λαίμαργο στόμα τοῦ! Μὰ διαβαίνοντας! Καί μέ αἰσθηματικὸ ὑπέρβεια! Σὰν ἓνα τόπι: πού κρατᾶ: κανένας στὸ χέρο καί σὰν ἓνα ἄπειρο. Σὰ μαλαματένιο κλειδί παλατιοῦ πού στὴ δύναμη καί τὴν ἠμορφάδα δέν ἔβασε ἀκόμα καμὴ φαντασία, δέν ἔψαλε κανένας στίχος ποιητῆ, καί δέν εἶναι καί κανένας λόγος παραμυθιοῦ. Τί υπέρβεια γαλήνη ἐκπερνᾶει τὴν ψυχὴ μου αὐτὴν τὴν ὥρα! Καί πόσο πάσο γιά τὸν ἄνθρωπο μέ τές ἀντίθεσες πού μοῦ δόνε: στὰ ἴλυμια, τὰ δακτυλιδένια, καί μέ φερες δώματα! Καί τὸ ἀνοῦβρῆτητην εὐδαιμονία: Τοῦ δακτυλίδιοῦ τὴν εὐδαιμονία: Ὅταν κάθε κακὸ μέ τὸ κακὸ τὸ πρωτάκουστο πού μέ πῆ ἀπὸ τοὺς μαστιχοζυμομένους κάλους τῆς πρώτης μου μύνας, καί μέ καμε νὰ γυρίζω σχεινόδατης τοῦ κόσμου κφουσακάλιθα ψευτικη, περιέργους δύστυχους καί πανάβλαστον Οὐρανῶν, στὸ ὄνομά σου, υπέρλαμπρο Μηνενικό, κρῶνεται καί ἀνασταίνονται: σὲ θείες ὑπέροχες ἁρμονία καί μουσικὴ! Τοῦ δακτυλίδιοῦ θείες ὑπέροχες ἁρμονία καί μουσικὴ! Καί σὲ δόγμα πού ἐξανοίγουνε τοῦ μακρινῶ ἀρῶτητοι γιά τοὺς σημερινούς θεοί! Καί προσκυνητὲς ἀρῶτητοι. Τοῦ δακτυλίδιοῦ ἀρῶτητοι: γιά τοὺς σημερινούς θεοὺς καί προσκυνητὲς ἀρῶτητοι! Σὰν ποιοὺς νὰ ἐξηγήσω. Σὰ τοὺς προσκυνητὲς τῆς ἐρημιάς πού δὲ βλέπουμε ἄλλο παρὰ Οὐρανὸ καί Ἰῆ! Καί δέν ἀκούνε παρὰ στὸ φῶσημα τὸ ἀνέμου καί ἔλα τὰ ἀρώματα μέ ἐλευς τοὺς σπόρους τὸ λουλουδιῶν πού σέρνει αὐτὲς μαζί του, σκορπιώντας τοὺς γιά νὰ πρᾶσιση ἢ γῆ καί νὰ περάση τὸ σύμφερο τρεχαντήρι, πού κουβαλεῖ γιά νὰ ἀκουστὴ τὸ βέλασμα τῆς ἀνελιάδας τὸ βαρὺ, τὸ ἐλόγιομο, τὸ δυνατὸ καί πρᾶο, μέ τὸ φλογέρα τοῦ τσοπάνη. Καί τὸ τραγοῦδι τοῦ γεωργοῦ σὺ δελινδὸ πού ἐπιστρέφει καί τὴν αὐγὴ πού ξαναέρχεται, καὶ θὸς Σὺ: Θεμέλιο τοῦ δακτυλίδιοῦ πού δακτυλιδιάζει τὸ κύμα καί ἄρμενίζει: ἀτάραχο τὸ τρεχαντήρι, μακρὰ ἀπὸ ὕφαλους καί στείχιωμένους βράχους: Δακτυλιδένιο!... Μὰ ἔλα! Ἀνάτειλε πάλι στὴ δυνατὴ καί ἀγῶνη τῶν πιά φαντασία μου καί ψυχῆ μου! Ἀληθινὸ θεε! Ἀληθινὸ πατέρα τοῦ κόσμου καί τῆς ζωῆς! Τοῦ θαυμαστοῦ καί δυνατοῦ! Ἡ δηλητηριάστρες μούμιες κάθε ζωῆς καί πρᾶο τοῦ πάντοτε τριφυροῦνε ἀπέξω καί καιροφυλακτοῦνε γιά νὰ δρυμήσουνε μέσα μου, καί ἀκαθέκτες νὰ ξαναζωντανέψουνε τὸ καθεῖ τὸ παλιὸ μου ἄνθρωπο. Τοῦ μακάρτου ἐκείνου καί ἀστείου παραγκιζῆ!... Καί τὸ θεϊκὸ τοῦ Ἰεχωβά πού τὰ βασίλεια τοῦ Ταρτάρου! Γιαντὸ καθὼς ἀναπῆδησε ξαφνικὰ στὴ φωτικὴ φαντασία μου στὴ σπῆρα πού ζητοῦσα στὴ στάχη, ξαναπῆρθε σ' αὐτὴ. Καί μάλιστὰ ἔσο θεϊκὰ! Ὁση σου ἢ δύναμη, ἢ ἠμορφάδα καί τὸ μαγικὸ τραγοῦδι πού αἰώνια ἄπειρα τραγοῦδια καί αἰώνια ἄπειρες αὐγές: Ἀπὸ τοῦ σοφοῦ Ὁφι τὸ ρυθμικὸ κύλισμα πού σώζει τὸν Παράδεισο φέρνοντας καί ποδηγετώντας στὸ ξύλο τῆς ζωῆς. Στὸ ξύλο τοῦ κκαλοῦ καί κακοῦ.— γιὰ ν' ἀκολουθήσω καί τὴν παράδοξη μοῖρα μου, πού με λέγει: Νὰ πάω σὲ πολίτευες καί χωριά καί νὰ ξετρελέ

Ο ΧΩΡΙΣΜΟΣ

τοῦ Λεωνίδα Παυλῆ

Κατέβαινα τὴ θυμαρωτὴ πλαγιά. Στὴν τρεχάμενη πηγὴ σάντικρουσα. Ριγμένη σὲ κάποιον παλαιῶ κορῶνι κτύταξες τὸ θλιμμένο βασίλειμα πού ἐρχότανε βαθὰ ἀπὸ τὸ δόυμα ἐκεῖ στὰ βάθια θρηνητικὰ νὰ σβύση στὴν ψυχὴ σου. Σύρθηκα στὸ πλευρὸ σου. Ἀνυσείστικες. Γύρσες καί μέ εἶδες. Ἡ ματιά σου μαρτυροῦσε πὼς ὑπόφερνες.

— Ἀναργιῶ σὰ συλλογιέμαι τὸ περασμένο. Κλειοῦσε σιγιμὲς πού ποτὲ πιά δὲ θὰ γνωρίσω!

Γονάτισα μπροστά σου καί σοῦ ἔπιασα τὸ χέρι

— Τὰ λόγια σου χαμὸ σταλαίζουν στὴ ζωὴ μου!

— Κι ὅμως πάντα πὼς θὰ ἐρχότανε ἓνα αἶριο νὰ χροστοῦμε!

— Καί νὰ σβύσω! Ἐῆρεις πόσο στενὰ δεμένη εἶσαι μέ τὴ ζωὴ μου!

Σηκώθηκες. Βύθισες ἀνίσουχη τὰ μάτια σου πέρα κατὰ τὸν Ἐλαιῶνα π' ἀναργιέσαι στὸ διάβα τοῦ ἀγέρα καί γέμει ἀχὸ τὸν τόπο.

— Χαμός!

Ἄκουσα τὸ κλάμα τῆς φυλῆς σου καί μιὰ νύχτα μπῆκε στὴν ψυχὴ μου.

Μ ἔσους.

«Σῆνω καί πάμε.» Σηκώθηκα καί περπατήσαμε. Μιλῶ δὲν ἀλλάσαμε. Στὸ πέτρινο γιορῆρι στάθηκες. Μοῦ ἐσφιξες τὸ χέρι. Κι ἀπὸ τὸ ἔφρεςε στὰ στήθια σου καί μέ κτύταξες πονετικά στὰ μάτια.

— Συμπαῖθα με! Σ' ἔκαμα νὰ πονέσης!

— Πῆς μου πὼς ὑπάρχει ἀκόμα κάποια ἐλπίδα!

— Μὴ μοῦ ζητᾶς τὰ δόνητα! Σκαλόβο στης Κοινονίας τὸ γράμμα δένει με τὸ χρουδὸ αὐτὸ δακτυλίδι!

— Σόλα. Κι ὀρθόσω νὰ γαρμεῖσουνε τῆς πρόληφες πού στήσανε ἀναμεσὸ μας! Γύρε σὲ μένα. Νὰ σ ὀδηγήσω στὴ Ζωὴ καί νὰ σταθοῦμε νικητές! Τί ὁ μέγας Πάνας ζεῖ καί δὲν πεθαίνει!

Ἐκρυσφες τὴν ὄψη μέ: τὰ χέρια σου. Ἐκλαεις. Δὲ μπόρεσα τίποτα νὰ προσεῖσω. Ἐσκυφα καί σοῦ φίλησα τὸ χέρι.

— Ποτὲ δὲ θὰ σ ἀλησμονίσω!

Χωριστήκαμε.

Στὴ σιγαλιά ἓνα βαθὺ κλάμα ἀκούστηκε!

Γύρισα στὸ κελεῖ μου. Στάθηκα στὸ παρεῶρι. Κάτω ἐκεῖ στὰ βάθια —στὸ βασίλειμα— καί τὰ γεσάνια σύμφερο τώρα χονεῖσανε.

«Μισοῦει!»

Ἀπ' ἀλλαγρινὰ τὸ σημαντικό κάποιου ομηοκκλησιοῦ ραίνει μέ πέταλα ἄσπρων ἀνθιῶν τὸν Ἐρωτα πού πέθανε ἀπόψε τὸ βράδνυ.

Κατέβασα εἰλαβικὰ τὸ κεφάλι.

ΝΙΚΗΤΑΣ ΝΙΚΗΤΑΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΠΟΥΡΓΙΤΑ

(Ἀπὸ τὸν Λατινο Κάτολλο)

Κλίμης Ἀφροδίτη κι Ἐρωτες, ὀμορφονιοὶ καί κορες, Ὁ σπουργίτας ἀπέθανε τῆς πολυγαλταμένης Πού ἀγάπωνε περισσότερο κι' ἀπὸ τὰ δνὸ τῆς μάτια. Ἦταν καλὸς ὁ δύστηνος, τόσο τὸν εἶχε μάθει Ὅταν παιδάκι τρυφερὸ τὴν ποθητὴ μανούλα, Μέ τὸ πῆ τι τοῦ γλυκὸ πάντα τὴν ἀκολουθοῦσε, Κι' ἀπὸ τὸν κόρφο τῆς ποῖε δὲν ἦθελε νὰ φυγαί. Καί τόμα πάει στὸ σκουετὸ δρόμο χωρίς πιστροφία, Σ' ἐσέναν Ἄδη φτωγοῦ, πού τρεῖς ἀναθεμάσε Τὶ δλες τοῦ κόσμου τὸ ἔμπορφιες ἀνεσπλάγια θερίζεις, Κι' ἐμεὺ τὸ μικρογριτοῦ μοῦ ἐξίληφες πούλακι. Ὡ! τί κακὸ πού μ' εὔρηκε, ὁ μαῖτρο μου σπουργίτι, Τώρα γιά σένα ἐπίστισαν τῆς κροασιάς τὰ μάτια Κ' ἔβγιναν κατωκόκινα μέ τὸ πούλὸ τὸ κλάμα.

ΗΡΑΚΛΗΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

IV

Ποιά νᾶναι, Λαέ μου, ἢ πὺ ἀεὶ μάγιστρά
ἢ χρεία σου νὰ βαλῶ νὰ τὴ βοηθήσω·
ἢ πὺ βαθνὰ σου ἀλήθεια, ἢ ἄμοιαστὴ ὄρα,
ποὺ μὲς σὲ ἀστήθι καίει πύλλωκαρῖος·
νὰ σταματήσω τὴ ἄεφα ἀποτροῦρα
στὸ βλέμμα σου ὀμπροσά, τ' ἄτρηο κ' ἴσο.
Νόμος μοιραῖος μαζί σας μεγαλώνει·
ποῦθε ἀρχινᾷ καὶ ποῦ ἄραγες τελειώνει;

Τὰ ποτήρια χαρούμενα τριγύρω
καθὼς κυτῶ, (ἄλλα γεμάτα, ἄλλ' ἄδεια!)
ἤμιον ὄρω βαθνὰ τους κ' ὄλο μύρο
τὸ κρασί νὰ σαλεύουν, τί σκοτιάδια
θολῶνουν τοῦ προσώπου σας τὸ γύρο!
Καὶ μὲ βιολιά (καμῖος καὶ χτυποκάρδια!)
ἢ λαλιά σας σπαράζοντας χτυπαί
τὴ μαύρη ἐτούτῃ γῆς, ποῦ θὰ μᾶς φάει!

Καὶ τᾶλογά σας (μέση δαχτυλίδι!),
ποὺ τὰ σκεπάζει ὄλο πλουμῖδι χρᾶμι,
μὲ τὴν ὄρα πλεξίδι τὸ πλεξίδι,
φρεσκαλειμμένα νύχια μὲ καράμι,
ἔτσι καθένα ὡς λιάζεται λεπίδι,
σὰ βαρᾶτε παλάμη τὴν παλάμη
τινάζονται κ' ἀντιάζονται μὲ φρένα
ἀνθρώπινα τὸ θάνατο καθένα.

Καὶ νὰ! πηδαί ἡ κοπέλα, δροσοβόλια
ἀπάνω στὸ ψηλοῖαιθο τὸ θυμάρι,
μὲ τὰ μαλλιά κῆμ' ἀφριστὸ σὲ ὀμπόλια
μεταξοκεντημένη, ἴδια φεγγάρι
μέσα σὲ ἀχνάδες διάφανες (ὦ! βόλια
στὴν καρδιά!), κ' ὅπως πάει βόλια νὰ πάρει,
τῆς πετάγεται ἀπὸ τὸν κόρφο κάτω
παλιὸς σταυρὸς κ' ἄγιοκωνσταντιναῖο.

Ὅμοια ἢ καρδιά μὲ τὰ κινήματά της
στὰ χεῖλια φέρνει πικραμένα βάρη.
Ποῦ ὁ χρόνος ὀδηγᾷ, ποῦ πάει ὀμπροσά της,
μιὰ δίψα σκοτεινὴ τὴν καίει νὰ μάθει!
Μὲ βουτηγμένα στὸ αἶμα τὰ φτερά της
τοῦ λογιμοῦ μητέρα ἢ λύπη ἐστάθη,
ἢ λευτερότερα λύπη, πῶς οἰκίσαι
μὲ κρίση καὶ σκοπὸ τὴν αἰώνια Φύση.

Ἀνάμеса σου, ποῦ ἕνας κόσμος εἶσαι,
καὶ τοῦρανοῦ ποῖο νᾶναι τὸ γεφύρι;
Μὴ ναι ὁ τάφος, ποῦ πάντα τυραγεῖ σε
σ' ὄνειρα, σὲ δουλειά, σὲ πανηγύρι
καὶ σ' ἔργα καλωσύνης ὀδηγεῖ σε;
Τὶ μάγια τὸ κλεισμένο παραθύρι
καὶ τί φοβέρες κρύβει, ποῦ ὡς ἀνοίξει,
νὰ ἰδεῖς, δὲ θᾶχεις μάτια, ὅ,τι σοῦ δεῖξει;

V

Ἄπ' ὄλα, ποῦ σφυράνε στὴν ἀκοή μου,
τὰ βέλη σου νὰ πὺ γυναῖκα οἶδ' ἕνα!
Τόσο πολὺ μοῦ ἀργάσαν τὴν ψυχὴ μου
χρόνια ἄδικα, πολὺ τυραγιαμένα!
Γιατὶ νὰ μὴ μοῦ δένεται ἢ πνοή μου
μὲ θύμηση καμιά γλυκὰ κ' ἔμένα!
Μ' ἕνα δάκρυ στὸ μάτι σᾶς κυτῶζω
μακρὰ μου, ὄλες μαζί, ὄραμα γαλάζο.

Λὲ μ' ἔφερε, σταράτες Ρωμιοπούλες,
ποῦ τοῦ σπιτιοῦ λαμποβολεῖ τὸ τζάκι
στὴν καρδιά καὶ στοῦ γέλιου σας τίς βούλες,
κανένα νέο κ' οἶδὲ παλιὸ μεράκι·
κάποια λατρεία ἐσώτερη, ἀδερφοῦλες·
νὰ ἰδῶ πιανοῦ φωτὸς θεὸ νάβγει ἀλλάκι,
ποιὲς καλὲς ἄπ' τὰ σπλάγια σας γιορτάδες
τῆς ῥάτσας,—βάρδοι καὶ πολεμιστάδες.

Πῶς σᾶς χτυπαίει στὸ πρόσωπον ὁ ἀγέρας,
ποῦ ἄπ' τὰ Φῶλτρα πνέει καὶ τὴν Πεντέλη!
Πῶς λαμᾶ κυματᾶτε περιστρέφας,
ποῦ τὴν ἀγάπη ἀρνιέται, μὰ τὴ θέλει!
Μ' ὄνειρα τῆς νυχτὸς καὶ τῆς ἡμέρας
καρποιογᾶτε—ἠλιοθερμένο ἀμπέλι!
Ἄπ' τὸ Τραγοῦδι οὐράνιο τόσο βγαίνετε
καὶ στὸ Τραγοῦδι νὰ βυθίστε πγαίνετε.

Ὅνόματα (ποῖα ἀνάγκη!) δὲ θυμάμαι!
Σὰν πελαγία βοῆ σᾶς νιώθω ἐντὸς μου.
Ἀντάμα ἀπὸ τὸ θάνατο περῶμα
στὰ διόφρωτα ὄρηγᾶτα ἄλλουνοῦ κόσμου:
Ζιλόγγο, Μεσολόγι, Ἀνάπλι, νᾶμαι!
Μέσα στὸ φῶς σας στέκω μὲ τὸ φῶς μου.
Κ' ἔμένα σῶμα γήινο δὲ μὲ δρίζει
κ' ὄνομα κάποιος δὲ μὲ ξεχωρίζει.

Πόσοι ἀργαστήριαν αἰῶνες, μαῦροι αἰῶνες,
τοῦ Ζιλόγγου τὸ πῆδημα νὰ κάνουν!
Μὲ τὸ τραγοῦδι τ' Ἀναπλιοῦ οἱ τραγῶνες
πῶς μουσκοσποινᾶνε νὰ λευκάνουν
τὰ ματωμένα ροῦχα! Τὶς εἰκόνες
καὶ τὰ σεμνὰ κρεβάτια, πρὶν πεθάνουν
μάνες μεσολογγίτισες, τὰ ῥιχνουν
στὴ φωτιά καὶ γαλήριαν ὕψη δείχνουν!

Σὲ σᾶς τὸ χῶμα ἐτοῦτο, ποῦ σᾶς ἔχει,
τὰ χτυποκάρδια του ὄλα ἔκλεισε πάλι.
Τῶν περασμένων ἀρετῶν τὰ θέρη
σὲ σᾶς λουφαζουν κορφοτά. Μεγάλῃ
σρημῇ καιροῦ στὸ φῶς θε νάν τις φέρει
ὄλες μαζί νὰ δέσουνε μιὰν ἄλλη
καὶ θὰ χυθεῖ στὴν ὕψη μας ποῦ τρέμει
πάλι ἀπὸ σᾶς δροσιτικὸ μιλέτσι.

VI

Καρδιά, ποῦ τὰ κοράσια ἐλαγαροῦσες
κ' ἀκοῦσες καὶ σὲ θάμπωνε ὁ καιρὸς σου,
τίς πὺ καλὲς σου δύναμες σκορποῦσες
στὶς ἡδονὲς, χαμηλὸς καιροῦ, χαμηλὸς σου!
Τόρα μαζί, ἂν μπορεῖς, ὄλες τίς Μοῦσες
ν' ἀγκαλιάσεις στὸ στίχο σου ἀρματιόσου
καὶ σὶά νερά τῆς Ἀρηγοῖας βυθίσου
τὸ μέγα ΝΑΙ νὰ βγάλεις τῆς ζωῆς σου!

Τῆς μοναξιάς τὸ ὄρημα ἰδέξ! τὸ γύπα,
πῶς βγάνει ζωὴν ἄπ' τὸ λωτὸ ψυφίμι!
τίς πεθαμμένες ἀμαρτίες σου τρώτα
μὲ μύτη ἀσταλοτή, βαρὰν βολίμι!
Ἀντάμα σὲ πολλὰ σημάδια χτύπα
κ' ἀπὸ τὴ Λησμονιά τὴν ἄξια Μνήμη
κ' ἀπ' τὸ χαμηλὸν τὸν καιρὸ σου τρώγα
τὸν Καιρὸ, ποῦ θὰ λήξει, ὦ Σίτχε ὄρημα!

VII

Ὅλοῦθ' ἔλατε, ἑλληνικά διαμάντια!
Ἄπ' τὸ Μωριά, ποῦ πνίγεται στ' ἀμπέλια,
ἄπ' τὰ νησιά, ποῦ στὸ Μωριάν ἀγνάντια
σειρηνικά ἀστραποβολᾶνε γέλια,
ἄπ' τῶν Τεμπῶν τὰ βράχη τὰ γιγάντια
ἔλατε ἀπάνω στοῦ βιολιοῦ τὰ τέλια:
κάθε πολὺς σας πόνος, κάθε λίγη
χαρὰ στὸν πάνω ἀγέρα πάει καὶ σμίγει.

Τὴν πὺ καθάρια ἀγιδί' ἄπ' τὴν ψυχὴ μου
ἄς φέρει πασανεὶς στὴ φοῦτῃ μέσα!
Ἄς φέρει πασανεὶς στὴν προσεπική του
τὴν πρώτη του καὶ τὴ στερεὴ του ἀνέσα.
Καθὼς κατηφορεῖ, πῶς ἀνιχνεῖ του
ἢ πέτρα ἀργὰ ὄσες λύπες τὸν πνεῦσα!
Ὅχι θεαεῖς τοῦ κόσμου· ἐσεὶ ἐντὸς μου
κ' ἀντάμα μου λευτερωτὲς τοῦ Κόσμου!

Καθὼς ἄπ' τοὺς βοριάδες κ' ἀπ' τὰ πάγη
τὸ κρασί στὸ σκοτιάδι φῶς ταμινεῖ,
ἢ θέλησή μου σὲ καρδιά ἐφτασφραγι-
σμένη καιρὸ ὄλη δύναμες χορεύει.
Τὴ δύναμή σας σταῖτε μου κ' ἔραγή!
Ἔ! νὰ τὴ ἀνεβρωτὴ φωτιά ποῦ ἀνέβη
στὰ χέλια μου σφωρώντας καὶ στὸν ἀέρα
πλατυὰν ἀνάβει ἔργου τρανοῦ παντιέρα.

Ἦρθα πολὺ νὰ ἰδῶ, πολὺ ν' ἀκούσω!
Ὅλα, βουνά, πελάη σου νὰν τὰ κλείσω
σὲ μιὰ ματιὰ κ' ἄπὸναν τρώγο πλοῦσο
δυσὸ λόγια μοναγὰ νὰ ξεχωρίσω.
Καὶ μὲ σφυρὶ τὸ πνεῦμα νὰν τὰ κροῦσω
ἀπάνω στὴν καρδιά σου καὶ νὰ σκίσω
βουνά, πελάη σου, Γῆ μου!—Ὀκὲ εὐτυχία!
τὰ πὺ καλὰ σου ἀντίρωσε στοιχεῖα!

VIII

Ἀγάθῃ σ' ὅ,τι ἀκόμα δίνει μῦθος,
διπλῆς τριπλῆς ἀγάπης φέρονω πάθος!
Τὰ φῶτα σου καὶ τὰ σκοτιάδια σου ἴσως
πὺ πολὺ τὰ σκοτιάδια σου!), ὅ,τι λάθος,
ὅ,τι ἀλήθεια λογιέται, στέφρος κ' ἴσως
τὰ γγίζω: ὄλα τὸ γόνιμὸ σου βάθος,
τὸ βάθος μου τὸ γόνιμο, ποῦ τρέχει
ζάτου ἄπ' ὄλα καὶ ποῦ ὄνομα δὲν ἔχει!

Καθὼς κρούω μετ' ἀνάστροφο δαχτύλι
τ' ἀστήθι σου, τί ἄχοι ὀμιχοῦ ἀνεβαίνουν!
Πόσοι σβημένοι ξαναφλέγονται ἤλιοι,
πόσοι νεκροὶ σὰν τὰ μελίσσια βγαίνουν!
Ἀθῶρητοι στὰ μᾶισα, χίλιοι, μίλιοι
μὲς τὸ αἶμα σου, τοὺς βλέπω, νὰ διαβαίνουν!
Τῆς πὺ βαθυῦς καὶ σκοτεινῆς σου ἀβύσσου
ἢ πὺ ἀηγιᾶ ἀποκρίνεται κορφὴ σου.

Καὶ στοχασμοὺς καὶ λόγια κ' ἔργα θεῖα—
Ἔ! θάρματα, ποῦ κωβαλεῖς μετὰ σου!
Χρῖσὸ κ' Ὀρφέα, Ἀθηναῖα καὶ Παναγία
κινῶς καὶ σμίγεις στὰ κινήματά σου.
Μὰ καὶ μαζί κάθε παλιὰ ἀμαρτία
παλεύοντας ἰσορροπεῖ βαθυὰ σου:
τῆς Σαλαμίνας τὰ κοπιὰ, σὰν ἕνα,
μὲ τὸν Ἐριόλητῃ σοῦ χτυποῦν τὰ φρένα.

Ἦ στρατά, ποῦ ἀλουθεῖς, ξερβὰ κ' ἄστρέφει,
δεξιά κ' ἂν πάει, τὸ τέραμα ἔχει δορμένο.
Κί' ἂν σοῦ τὸ κρύβει ἀπέρωστο ἕνα γνέφι,
μὲ τὸ τραγοῦδι ἰδέξ τὸ σκορπιμένο.
Βῆμα γοργό, γοργὴ καρδιά ποῦ τρέφει,
βάλε νὰ φτάσεις, πνεῦμα κορσασμένο!
Ἄπ' ἄλλες στρατὲς ἄλλοι τρέχουν κ' ἄλλοι
πρόφταξε πρώτη ἐσοῦ, φυλὴ μεγάλῃ.

Κάθε σου βῆμα πρέπει καὶ μιὰ νύξη.
Ἐντὸς σου κ' ὄσο καὶ μιὰ νύξη σου!
Καθὼς χτυπαίει κ' ἀστράβει τὸ χαιτιά,
ἀστράβουν κ' οἱ καρδιὲς καθὼς χτυπᾶνε
σὲ κάθε μετόδιο ἀπάνω. Δίκαιο, ἀντιόμοιο
οἱ θανάτοι, τοὺς ἄλλους ποῦ βυθᾶνε!
Τὰ πλοῦτη σου ὅ ψυχῇ, ἢ θυσία τὰ δέχνη,
ποῦ λευτερόνεο ὅποιον γιὰ πάντα ὀζήνει.

Λαυρόκαλα, τριαντάφυλλα καὶ σμύρνα,
λόγια τριμμένα κ' ἀστοχα δὲ φέρονω.
Στὴ μάχη (ὄλ' ἢ ζωὴν ναι μάχη!) σίματα
ἀίνουνα ἀνοῖγο καὶ θανάτους σπέρνω.
Νὰ σοῦ ταníσω κάθε δύναμη ἦστα
κ' ἄ μ' ἀφήσεις στὴ μέση ἐγὼ δὲ γέρονω!
Ὅ,τι δώσεις, αὐτὸ θὰ λάβεις πίσου:
μικρὴ ἀφορητὴ ζῆσά ὄλη τὴν ψυχὴ σου!

IX

Τῆς ποίησης τὸ παιχνίδι, ἔλατε ! ἄς γένει
ἠρώσιμα Πράξη! μιὰ καινούργια κ' ἔζη
αἴτηση μὲς τις ἄλλες ἀνοιγιμένη,
θεϊκὴ ἀστραφιά, πὸν ἔαφρον ὁ νοῦς ἐδέχθη.
Μ' αὐτὴν ἡ ζωὴ μας ἔξαγαγεννημένη
θεὰ χορτάσει ὅ, τι καιρούς ὠφέλθη.
Βοηθᾶτε με καὶ θέλει ἄς βοηθῆσω
αἰῶνες μπροστὰ νὰ ἰδῆτε κι' αἰῶνες πίσω !

Ἄ Ο Ἰόγος τριαδικός, καθὼς ἡ Θεότη :
Ἄ Ομορφιά κι' Ἄρετή κι' Ἄλήθεια ἀντάμα.
Καρδιά καὶ Νοῦς καὶ Θέληση! μιὰ Ἄλοση
τῆς Ζωῆς, πὸν βαθυὰ τῆς γέλιο ἡ λάμα,
μελλούμενα καὶ περασμένα σκόπη
φωτίζονται καὶ πέρνον νόημα κι' ἄμα
χτυπῆσυνε σωστά, δίνουν μιὰ δίαιτα
ζῆση στ' ἄθλια, τ' ἀνθρώπινα σκουλήκια.

Ἄ Ἀπάνω στὰ ἠχοκῦματα ὑψωμένοι,
(πέτρα σὲ πέτρα κάθε κῆμα στένει
καὶ τραγουδαίει καὶ λέει καὶ δὲ σπαίψει
βιολλὶ καὶ ταμπουράς καὶ τουμπέλεκι !)
πάνω ἄπ' τοῦ Χρόνου τὰ ὄρια ἀνεβαμένοι,
(ποιὸς δῆδα, ποιὸς δρεπάνι, ποιὸς πελέκι !)
τὴν Πολιτεία, τὸ Κράτος, τὸ Ἔθνος πρώτοι
ἀφῆνετε καὶ γίνεστε Ἀνθρωπότη !

X

Ἄ Ἀπάνω ἄπ' τῆς ψυχῆς Σου τὸ φαράγγι
(ποιὸς θὰν τὸ κλείσει ;) ἀκούω χαρᾶς τραγοῦδια.
Ἄ Ἀνάδειξο γιορτάσιμο σμιλλάγγι
τῶν ἤλων Ἡρώας μὲ τὰ μαθητοῦδια
χορεύοντας, στὴ φθαρτικὴ Σου ἀνάγκη
τοῦ λυτρωμοῦ, μὲ φραστικὰ λουλούδια
Σ' ἀντικρύζει ! Χαιράμενος ἀστέρα
τὸ κορμί του ἀέρα γέμει τὸν ἀέρα !

Μακρυνάθε ἀπὸ τῆς ζῆσης τὸ χειμῶνα
θερμμένους πάντα ἀπὸ μεστὴν ἀργία
μ' ἀστοκέντητο Σούχεται χιτώνα
κι' ὅλος φκασιάδι ὁ λόγος τοῦ Γοργία.
Σὲ μιὰς ἀλήθειας μοναῆ σταγόνα
πνίγωμε πᾶσα ἐτούτη τὴ φλαυρία !
τὸ πνεῦμα ἡμᾶς δὲν κἀθεται σὲ τσίχρα
γιὰ νὰ μπραβάρει, ἀγαπημένα τοῦρα !

Εἴμαστε μεῖς ἄλλη γενιά, ἄλλο σπέσμα !
Χαλάσαμε πολὺ μιὰ νιότη πλέρια.
Τώρα, τοῦ ἠλιού καθὼς μᾶς κρούει τὸ γέμμα,
στερνά, γιὰ πάντ' ἀσκόνομε τὰ χέρια.
Κι' ἀπὲ βαρυὰ τὰ πηγῶνομε μὲς τὰ ἔριμα
σπλάχνα τῆς Γῆς καὶ σὶα φαρμακοῦνερμα
τῆς Στόχασης : ψηλά γιὰ ν' ἀνεβῆυμε,
πρέπει πολὺ βαθυὰ νὰ κατεβῆυμε.

Ἄ Ἀγαμινὰ τὰ κορμιά μας πὸς φεγγόζον !
Βλέπετε μέσα ἡ πὸν μᾶς φλέγει ὀγνώμη.
Δρολάπια, ἀνεμικὲς δὲ μὲς λυγίζουν
στερεὰ βαστοῦν ὁ ἔνας στὸν ἄλλο οἱ νόμοι.
Τὰ σπλάχνα μας πείνα καὶ δίψα σκίζουν
καὶ σκίζουने τις σάρκες μας οἱ δρόμοι.
Ἄ Ἐθελήση μας μιὰ καὶ μιὰ ἡ ὀρμηὴ μας
ὁ πόθος ὁ κοινὸς ἡ δύναμή μας.

Χτυπαίει τριπλὴ στὰ γύρω βράχη ἡ ἀκούσια,
μὰ μέσα μας κανέν' ἀγὸ δὲν κάνει.
Μακρυνά, δετῆ καὶ νυχοπερατοῦσα
κινάει ἡ συντροφία μας καὶ δὲ φτάνει.
Φλόγα μικρὴ μᾶς σέρνει κματοῦσα,
πὸν μέσα τῆς γυρίζουν κόσμοι οὐρανοῖ
ὡς τὴν κυτῆμα χρόνια, δὲ μπορούμε
(μᾶς τύφλωσε !) ἄλλο τίποτα νὰ ἰδοῦμε.

Βγαλμένοι ἄπ' τὰ κορμιά μας ὅσο, πᾶμε
καὶ πρὶ νὰ φτάσωμε, εἴμαστε φτασμένοι.
Σὲ καίθε μπροστοπολῆμα κυτῆμα,
τὸ τέμμα ἐντὸς μας νέους ἀνθοῦς νὰ βγαίνει.
Ποί μαστε καὶ γιὰ ποιόν, γιατί μοχιτῆμα
τὸ ξεγάσωμε ἄπ' ὄλους ξεκασμένοι!
Καὶ τελευταία, ἀξία ἐψηλὴ τοῦ ἀνθρώπου,
γιὰ τὴ χαρὰ κοπιᾶζομε τοῦ κόπου!

Χρόνια, σὰ νὰ πληρώνομ' ἕνα κῆμα,
Χωρὶς μιλιὰ στὰ χεῖλη μας νὰ δέσει,
μὲ τὸ χεριὸ νογῆμ' ἡμεῖς τὸ γγῆμα
κι' ὡς τῶν ψυχῶ βυθᾷ ἡ ἀφῆ τὴ μέση.
Ἄ ἤχοι, καθὼς λαδιοὺ κινῆμα χύμα
συρμένοι προσπερνᾶμε ὅ, τι μᾶς πᾶσει
στερνά, χωρὶς τὰ πόδια νὰ κινούμε,
πᾶμε καὶ νὰ σταθοῦμε δὲ μπορούμε !

Ποῦ πᾶμε ; Ἄκούω πᾶσ' ἀνοιξη τ' ἀηδὸνι
ὄλβια ζῆση στὸ πάθος του νὰ βρῖσκει.
Δὲν ἔχει χιὲς καὶ σῆμερα. Ἄ Ἡ Δωδώνη
κι' ὁ Ἄγιος Τάφος βαθυὰ μας ὄθηος μνήμκει.
Κι' ἄν καταρέουν ὀπίστες, μεῖς αἰώνιοι
περνᾶμε ἄπ' τὴ ζωὴ στὸ θάνατο ἦσμοι
καὶ στὴ ζωὴ ἄπ' τὸ θάνατο ! Ὄχι ὄντα,
εἴμαστε Ἰδέες, πὸν ζοῖνε πολεμῶντα.

XI

Ἄ Ἄλλῃ δὲ σᾶς γρικῶ, ὦ σύντροφοί μου,
ἤσοι μου ἔοσις, παθητικοί μου ἀνέμοι !
Στέκει μοναχὴ στὴν ἔρημᾷ ἡ κορφή μου
κι' ἀπάνω στὸ ὄριβδι μου ὁ ἦσμοις μου τρέμει.
Ὄδ' ὄειμ' ἐγὼ ! Δὲν εἶν' αὐτὴ ἡ πορφή μου !
Μὲ τί τρομῶσα ἡ μοναξιά μὲ γέμει !
Σὰν τοῦ τυφλοῦ τοῦ Οἰδίποδα γνοῖζει
ἔξην ἡ φωνὴ μου γύρα καὶ μὲ ὄριζει !

Ἄ Ἦταν βροχὰς κι' ὄνειρον ἦταν πεθῦμα,
πὸν πλήθαινε μου τὸν μικρὸ ἑμαυτό μου.
Πάντα μονάχος ἦμου' τὰ δοκίμια
τὰ πῆδα μόνος μὲ τὸν ἑμαυτό μου.
Ζητώ τριγύρω σὲ ὄμορφι κι' ὄσκημια,
μὰ πάντα βρῖσκα ἔμπρὸς τὸν ἑμαυτό μου.
Ἄ Ἐγὼ μουν ὄλοι ἔοσις, ἐγὼ μουν ἡ ἄρχα,
πὸν ἀπὸ τῆς μᾶζας ἔβγαίνε τὰ σπλάχνα.

Μὲ τὰ δικὰ μου γόνατα ὄλη ὄδεύει
ἡ θάλασσα κ' ἡ γῆς, γλυκεῖα στὸ ἰδεῖ της.
Μὲ τὰ δικὰ μου μάτια ὁ ἤλιος γνοῖσει
τῆς Μοίρας μου τὸ γέλιο ἡ τὴν ὄρηγ της.
Μὲ τὴ δικὰ μου τὴν ἀνάσα ἀντιπέει
νέων οὐρανῶν τὸ πνεῦμα σας, πετρίτης.
Ἄν φτάσω, εἶναι τὸ φτάσιμο δικὸ σας,
ἡ ἦτι δικὰ μου, ἂν βρῶ γιὰ τὸ φῶς σας.

ΚΩΣΤΑΣ ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Chamonix τῆ, Σοβῖτας. Ἰούλιος 1919

ΜΠΡΟΣ ΣΤΟ ΜΝΗΜΑ

Χαρισμένο τοῦ φίλου ποιητῆ Γεράσ Σπαταλά

Ἄ Ὄταν ἔξαγαύρισε ὁ Μίλλας καὶ μπῆκε στὴν Καλύθα
τοῦ ἀφανισμένου ἄπ' τὴν ἀργῦνια καὶ τὴν κούραση, ἡ
πρώτη μάτια πὸν ἔβριξε ἦταν στὸ κρεβάτι τοῦ παιδιοῦ
του. Τὸ νεκρὸ κοίτουσαν στὸ σανιδένιο κρεβάτι, ἀπάνω σὲ
μιὰ προδιά, μὲ τὸ κεφάλι ἀκουμπισμένο σ' ἕνα βρώμικο
μαξιλάρι. Ξεκαπασμένο μὲ μιὰ κάππα, φορεμένο ἕνα σκούρο
σουκάμσο, τὸ πεθαμένο κρατοῦσε ἀκίμα κἀτι σὰν ἕνα ἡ
συχο χαμόγελο στὸ στόμα. Τὰ ἀχτενίστὰ του μαλλιά εἶχαν
τώρα πάρει μιὰ θωριὰ βαθιόξανθη, χάνοντας τὸ παλιό, ξε-
θωριασμένο ἠλιόκαυτο χρώμα τους.

Ἄ Ὄ κίτρινος μαντρόσκυλλος τοῦ Μίλλα μὲ στηριγμένο
τὸ κεφάλι στὰ σανίδια τοῦ κρεβατιοῦ φύλαγε ἀκίμα ἀκί-
νητος.

Ἄ Ἐκεῖ στὰ σκληρὰ ἀπάνω ἐκείνα σανίδια, μέσα στὸ
βάθος τῆς καλύθας τὸ μικρὸ παιδί τρία μερόνυχτα εἶχε
λυώσει στὸ παραμιλλήμα καὶ τὸν περετό. Ὄλον αὐτὸ τὸν
καιρὸ ὁ Μίλλας εἶχε μείνει ἄγρυπνος, προσέχοντας μόνο νὰ
βρῆκε: μὲ δροσερὸ νερὸ πὸν τραβοῦσε ἄπ' τὸ πηγᾶδι τὸ
χεῖμα καὶ τὸ καυτὸ μέτωπο τοῦ ἄρρωστο. Ἄ Ἐπειτα, τὸ
πρῶτὸ μὲ μικρὸ εἰσφύριζε τὴν ὄρα πὸν ἄπ' τὰ θαμπὰ τζάμια
τῆς καλύθας ἔμπαιναν οἱ πρώτες ἀκτίνες τῆς αὐγῆς. Ὄ
Μίλλας τοῦκλεισε τὰ μάτια κι' ἔλεγε πὸς ἔνοιωθε ἀκόμα
στὴς ἀκρες τῶν δαχτυλῶν του κἀτι ἀπὸ τὸ φοβερὸ ἐκείνο
ἄγγιγμα.

Ἄ Ὄστερα κάθισε στὸν ξύλινο πάγγο κι' ἔκλαψε μ' ἀ-
πελπισία. Ἄ Ἐκλαψε καὶ τὰ δάκρυά του πέφτοντας στὸ χω-
ματένο πάτωμα ἀντιφέγγιζαν στὴς ἀκτίνες τῆς ἀνοξιᾶτικῆς
μέρας ποῦ προχωροῦσε.

Ἄ Ἀλήθεια πόσο εἶχε ζήσει δυστυχισμένος ὁ Μίλλας !
Ἄπὸ παιδί μόλις εἶχε γνωρίσει τὸν κόσμο εἶχε δουλέψει
στὴς πᾶς δούκολες δουλιές. Εἶχε σκάψει χωράφια, εἶχε κου-
βάλήσει φορτία, εἶχε ξεφορτώσει κἀκκια, εἶχε κόψει ἔζυλα

στά δάση. Μιὰ μέρα δὲν εἶχε γνωρίσει ἀνάπαψη, ὡς τὴ
στιγμὴ πὸν ὄνειρεύτηκε νὰ ζήσει κι' αὐτὸς σπιτικό, ἐνώ-
νοντας τὴ ζωὴ του μὲ κάποια κοπέλλα πὸν εἶχε γνωρίσει.
Κι' ὅμως λίγο ὕστερα ἄπ' τὸ γάμο τους, τὸν εἶχε ἀφίσει
κι' αὐτὴ φεύγοντας στὴν ἀγκυλιὰ ἐνδὲς ἄλλου. Ἄπὸ τότες
εἶχε τραβῆγτει ὁ Μίλλας ἐκεῖ στὴν ἔρημη πλάγιά τοῦ λό-
φου, μὲ τὸ παιδί πὸν τοῦ εἶχε ἀφίσει, μόνος κατοικῶντας
σ' ἕνα παμπάλαιο ἔρειπωμένο σπίτι ἀπὸ μιὰν ἀλλή καὶ μιὰ
κάμαρα. Στὴν ἀλλή κοιμοῦσαν ὁ ἴδιος, ἐνὸς πλάι, στὸ δω-
μάτιο φώλιαζαν οἱ νυχτερίδες κι' οἱ κουκουβάγιες, πὸν τὴ
νύχτα μπαίνονθαιναν ἄπ' τὰ παραθύρα. Πέγτε χρόνια τώρα
εἶχε μείνει ἐκεῖ δραγάτης τῶν χωραφῶν καὶ τῶν μπαξέδων
μὲ εἰκοσι μετῆζῆνα χρονιάτικο.

Στὴν ἀπὸμακρη ἐκείνη βουνοπλαγιά ὡς τὴ μέρα αὐτὴ,
συντροφία τοῦ μοναχῆ καὶ παρηγοριά, εἶχε σταθεῖ τὸ παιδί
του καὶ τὸ πᾶλα πὸν ἀνοίγονταν διάπλατο κατὰ τὸ σι-
ρόκο. Τὸ δούτοχό τοῦ τὸ παιδί !

Τὴς πρώτες στιγμὲς σασισμένους, συγχλονισμένους τί-
ποτα δὲ μπόρεσε νὰ σκεπτεῖ, ἔμεινε μόνο ἀκίνητος μὲ τὰ
μάτια ξεκοχιασμένα ἀποβλακωμένους, μὴν μπορῶντας τίποτα
νὰ συλλογιστεῖ. Τοῦ ἔφερε στὸ νοῦ τοῦ τὸ ἐπιμονο κελαι-
δημα ἐνδὲς μικροῦ πουλιοῦ πὸν δοκίμαζε τὸ νέο λάρυγγά
του.

Ἄ Ὄ Μίλλας τότε σηκώθηκε Περπάτησε ἀπάνω κἀτω
κάμποση ὄρα. Ἄ Ἐπειτα τοῦ ἤρθε μιὰ σκέψη στὸ νοῦ. Θέ-
λησε νὰ κόψει λίγα λουλούδια γιὰ νὰ στολῆσει τὸ νεκρὸ.
Ἄ Ἔξω στις πλαγιὰς φύτρωναν ἄγρια γαρύφαλλα, παπαρού-
νες, μαργαρίτες καὶ μῦρια ἄλλων λογῶν πολὺχρωμα λου-
λούδια ἀραχνῶν φαντα φτυρωμένα ἀπάνω στυῶς βράχους.
Μὲ τὰ ροζισαμένα κι' ἀνεπιτήδετα του χέρια ὁ δραγάτης
ἔκλαψε ἄφθονα καὶ τᾶπλεξε ἀπάνω σ' ἕνα κλωνιάρ μοσκο-
μύριστο δάφης. Κατόπι τράβηξε πέρα κατὰ τὸ χεῖμαρρο
ἐκεῖ πὸν γνοῖριζε πὸς ἀνῆκταν τ' ἀγριόκριννα.

Ἄ Ἔτσι στὸν ἴσο τὸ νεκρὸ, τὸ σπεφάνωσε καὶ τοῦ ἀπό-
θεσε στὰ σταυρωμένα χέρια ἕνα μουκέτο κίτρινα σπάρτα.
Ἄ Ἐπειτα μιὰ βραδιά σκέψη τοῦ ἤρθε κι' ἕνας πόνος σκληρὸς
τοῦ πέρασε τὴν ψυχὴ σὰν τὸ μαχαίρι. Συλλογίστηκε πὸς
ἔπρεπε νὰ φωνάξει τὸν πατέρ Ἀλύτιο νὰ διαβάσει μιὰν
εὐχὴ στὸν νεκρὸ κι' ἔπειτα . . . τὰ δάκρυα τοῦ πλημμύ-
ριζαν τὰ μάτια, νὰ τὸ ἔβριξε χωρὶς κομμῶν ἐλπίδα πᾶ νὰ
τὸ ξαναῖδεῖ.

Δίστασε πολλὴ ὄρα Ἄ Ἐπειτα μὲ βαρετὰ ψυχὴ σηκώ-
θηκε ἀπάνω, ἔβαλε τὸ φέσι του καὶ πέρασε ἀπὸ συνθήβια
τὸ τουφεκὶ στὸν ὄμο. Μιὰ ὄρα μακρὴ στὸ χωριδί. Ἄ Ἐκεῖ
εἶχε τρέξει κι' ἀπὸ κει τώρα γυρνοῦσε μὲ τὸ νοῦ σκεπα-
σμένο μαυρίλα. Θαῦμα πὸς εἶχε κατορθώσει νὰ γυρῆσει. Τὸ
μόνο πὸν ἔφερε στὸ νοῦ τοῦ ἦταν πὸς εἶχε δρασκελῆσει
μπαξέδες, ὅπου τὰ κλαδιά τῶν κερασσόδεντρων λιγοῦσαν
ἄπ' τὸ βάρος τῶν μαῦρων καὶ τῶν κόκκινων κερασιῶν, πὸς
εἶχε τρέξει ἀνάμεσα στὴν πρασινάδα κάμπων σίκαλης αἰ-
ματωμένων ἐξῶ κι' ἐκεῖ ἄπ' τὴς παπαρόνες, πὸς εἶχε περ-
πατήσει μοναξιάκα εἰπου οἱ ροδιές ἔδειχαν τ' ἀλλικὰ τους
λουλούδια. Πραγματικὰ εἶχε φύγει ἀποδόλωμένος. Τώρα
κλαίοντας τὰ συλλογίζονταν ἕνα ἕνα. Στὸν αὐλόγυρο τῆς
ἐκκλησίας κἀτω ἀπὸ μιὰν ἀνθοσιμένη φλαμουριά κάθονταν
ὁ Πατέρ Ἀλύτιος. Αὐτὸς τὸν εἶχε δεχτεῖ μὲ συμπάθεια τὸ

Μίλκας, ίσως γιατί τον είχε βρει παράξενο, έτσι που τον είδε άγριο και βουλήσιο, ζυπόλητο με τὰ μαλλιά τὰ ψαρά, ξεχυμένα έξω απ' τὸ στενό φέσι, μὲ τὰ γένια ἀνω κάτω, τὸ σκιωμένο πανταλόνι, τὸ κίτρινο ζακέτο, τὸ πουκάμισο ἀνοιχτό ὡστε νὰ φαίνονται οἱ τρίχες τοῦ στήθους καὶ μὲ τὸ τουφέκι περασμένο ἀπὸ τὸν ἕνα ὄμο στὴν ἄλλη πλευρά.

— Τὶ ἔπαθες χριστιανὲ εἰς φωτιῆς; ὁ πᾶτερ-Ἀλύπιος, ὅταν ὁ δραγάτης μὲ κόπο καὶ μὲ κλάμματα μπόρεσε καὶ τοῦ ἐξήγγισε τὸ τί ἤθελε.

Ἐπειτα ὁ πᾶτερ Ἀλύπιος τὸν εἶχε στελεῖε στὸ γραμματικὸ τῆς κοινότητος, ὁ Μίλκας τὸν γνώριζε τὸν ἀνθρώπου αὐτοῦ γιατί ἦταν ἕνας ἀπὸ τοὺς πιδ' Ἐκτιμημένους τοῦ τόπου.

Στὸ βάθος τοῦ αὐλόγουρου πλάι στὸ κελλὶ τοῦ Πάτερ Ἀλύπιου ἦταν τὸ γραφεῖο ὁ Μίλκας ἀνέβηκε τὴ μουσχοπρασμένη σκάλα. Ἡ πόρτα ἦταν κλειστή. Μὲ πολλὴ δύσκολο εἶχε τολμήσει ν' ἀνοίξει. Ἀνάμεσα σὲ κάμποσα τεφτέρια ἀνω κάτω, ἄλλα ῥιχμένα κατὰ γῆς ἄλλα ἀπάνω στὸ τραπέζι καθόονταν ὁ γραμματικὸς.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης πλησίασε.

— Κύρ γραμματικὸ εἶχε τολμήσει νὰ πεῖ.

Ἐπειτα ὁ γραμματικὸς σήκωσε τὰ μάτια.

— Τὶ θές; ρώτησε.

Ἐπειτα ὁ Μίλκας ἄρχισε τότε μὲ κόπο καὶ δυσκολία νὰ ξαναδιηγήσεται τὸν πόνο του.

— Πεινῆτα γρόσα γέροντα διάκοψε ὁ γραμματικὸς.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης σήκωσε τὸ κεφάλι σὰν νὰ ζυνοῦσε ἀπὸ λήθαργο. Τότε συλλογίστηκε γιὰ πρώτη φορὰ πὺς τοῦ χρειάζονται καὶ παράξενος. Ἀπὸ τὸ πρῶτο στριφογυροῦσε στὴ σακκουλὰ του ἕνα ἀσημένιο τέταρτο τοῦ μετζηπέ γιὰ νὰ πάρει ἕνα ἄσπρο ποκάμισο στὸ νεκρό. Τὶ νὰ κάμει; Τὰ πόδια του ἄρχισαν νὰ τρέμουν. Τὸ γόνατά του ποὺ ἄνε δοκαταίβαιναν τόσο εὐκόλα τὰ βουνὰ ἀρνιούταν νὰ τὸν κρατήσουν.

Ἐπειτα νὰ κλαίει. Ποῦ νὰ βρεῖ πεινῆτα γρόσα ἕνας φύλακας τῶν μπαξέδων; τί φῶμι νὰ φάει μὲ εἰκοσι μετζή-τια χρονιάτικο;

Ἐπειτα διὰ τὴν νὰ διαβαστεῖ μιὰ εὐχή καὶ ἄς τὴβαρταν καὶ αὐτὸ σὰ χριστιανό.

Ἐπειτα ὁ Γραμματικὸς εἶχε μείνει ἀλόγιστος.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης ξαναπαράκαλεσε.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης ἔβλεπε ἕνα κανονισμὸς ἐπικυρωμένος ἀπ' τὸ Δεσπότη. Διὰ τὸν οἱ ἀπορεῖ μονάχα καὶ ὁ Μίλκας ἔπερνε χρονιάτικο. Ἐπειτα εἶχε ἡ κοινότητα τόσα ἐξόδα. Ἦταν ἡ ἐπιχορήγηση τῆς Σεβασμιότητός του, ἦταν οἱ ἐπιδιδόρω-σεις, οἱ μισθοὶ τῶν δασκάλων.

Ἐπειτα ὁ Μίλκας γονάτισε τότε χῶμο καὶ παρακάλεσε στοὺς Χριστοῦ τὸ ὄνομα. Τὶ κόστιζε μιὰ εὐχή καὶ ἕνας τάφος;

Ἐπειτα ὁ γραμματικὸς εἶχε ἐπιμένει ὡς τὸ τέλος καὶ γιὰ νὰ δείξει πὺς ἡ ὁμιλία εἶχε τελειώσει σηκώθηκε καὶ ἔγρηκε ἀπὸ τὴν κάμαρα.

Ἐπειτα ὁ Μίλκας ἔφυγε τότε ζαλισμένος καὶ κουτουλῶντας νὰ γυρίσει στὴν καλύβα του.

Καὶ τώρα τί μποροῦσε νὰ κάμει;

Ἐπειτα ὁ ἴδιος ἔπερνε νὰ τελειώσει τὴ δουλιὰ.

Ἐπειτα ἔδω στὸ θαλασσοδέρχο λόφο, πέρα στὴν ἄκρια ποὺ μόσκιζαν τὰ καραμπάσια. Ἐπειτα κάρφωνε καὶ ἕνα

σταυρὸ ποὺ θὰ τὸν πελοκοῦσε ὁ ἴδιος καὶ θὰ πήγαине ἀπὸ τὸν μερὰ νὰ τὸ κλαίει, ὅσο νᾶρχουνταν ἡ ὥρα νὰ πάει νὰ τ'ἀνταμῶνται. Ἦταν πιὰ ἀρκετὰ γέρος καὶ γρήγορα θὰ ἔξικαν ἀπ' τὴ ζωὴ.

Ἐπειτα ἔβλεπε σὲ σκέψες σκοτεινὲς ἀτελειώτες.

Ἐπειτα ὁ ἥλιος εἶχε κατεῖθε χαμηλὰ καὶ ἄγγιζε τὴς πρασιναῖ-δες τῶν ἀπέραντων χωραφιών. Μπρὸς στὸ βράχο ποὺ καθόονταν τώρα ὁ Μίλκας τὰ ἦσοχα κρύματα πηγαινοέρχουνταν ἀκούραστα, χώνουνταν μὲ μουσοῦρισμα στὴς κουφάλες τῶν βράχων, ἄλλους ἐσηπδοῦσαν, ἄλλοι διεῖδονταν στὰ στενὰ ἀλλάκια ἀνάμεσα σὲ δυὸ σκοπέλους. Οἱ κορυφές τῶν φυκιῶν σχεδὸν ὄρθιες ἄγγιζοντας μὲ τὴν κορυφή τους τὴν ἐπιπέδου τοῦ νεροῦ χόρευαν σ' ἕνα ἀδιάκοπο πηγαινοερ-χομὸ. Τὴν ὥρα ἐκείνη στὴν κορυφὴ ἕνός πλατάνου κάποιος βραδινὸ ἀγρόνι ἐπαίρει ἕνα παραπονεμένο τραγοῦδι γε-μᾶτο ἀτελειώτα λαρυγγίσματα καὶ ὁ Μίλκας βυθισμένος σὲ διαλογισμοὺς καί τ'ζητοῦσε μέσα στὸ νοῦ του.

***

Ἐπειτα σκοτεινιάσει καὶ τ' ἄστρα ἦταν ἀναμένα στὸν οὐ-ρανὸ ὅταν ὁ Μίλκας σηκώθηκε. Φαίνονταν σὰν νὰ εἶχε πάρει στὴν ψυχὴ του κάποια ὀρισμένη ἀπόφαση. Μπήκε στὴν καλύβα ψηλαφώντας καὶ σήκωσε τὸ νεκρὸ στὴν ἀγκα-λιά του. Ὅταν ἔνοιωσε τὸ κρύο μέτωπο τοῦ παιδιοῦ του, νὰ τὸν ἀκουμπᾶ αἰσθάνθηκε μιὰ σύγκορμη ἀνατριχίλα. Ἐπειτα πῆρε ἀπ' τὴ γωνιὰ τὴν ἄξينا, τὴν ἀκουμπήσε στὸν ὄμο πλάι στὸ κεφάλι τοῦ νεκροῦ καὶ βγήκε ἔξω. Ἐπειτα νὰ κατεβαίνει τὸν κατήφορο. Ὁ δρόμος ἦταν σκοτεινὸς ὅμως ὁ Μίλκας τὸν γνώριζε σὰν νὰ ἦταν μέρα. Ἐνα δροσερὸ ἀε-ράκι φυσοῦσε σειώντας τὰ νεϊδὸγαλα φύλλα τῶν πλατα-νίων πλάι στὴς νεροσυρμές. Σιγὰ σιγὰ στὴς κορυφές τῶν ἀνατολικῶν βουνῶν ἄρχισε νὰ φαίνεται μιὰν ἀσημένια λάμψη. Τὸ φεγγάρι ἔδωκε δυὸ μέρες ὕστερα ἀπ' τ' ὀλοφέγγαρο.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης ὀδοποροῦσε τώρα μέσα στὸ σεληνό-φεγγι. Σὲ δυὸ ὄρες ἔφτασε στὸ χωριό.

Ἐπειτα ἡ ἐκκλησία φάνηκε στὴν ἀνατολικὴ πλευρά. Μέσα στὸν αὐλόγουρο τῆς, πίσω ἀπ' τὸ ἱερὸ ἦταν τὸ μικρὸ νεκρο-ταφεῖο. Ὁ Μίλκας τὸ κύταξε ἀναστενάζοντας.

Ἐπειτα ἡ ἐκκλησία τὸ σπῆτι τοῦ γραμματικοῦ πλατὺ ἐξόλιον. Ἦσοχια ἀπόλυτη παχτοῦ.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης ἀνοίξε τότε τὴ ξύλινη θύρα ἀπ' ἔπου ἔμπαινε στὸ νεκροταφεῖο προσέχοντας νὰ μὴν κάνει τὸν παρακινῶ τοῦ θόρου.

Μπήκε.

Οἱ πλάκες τῶν τάφων φαίνονταν τώρα σεληνοφώτι-στες. Μπρὸς μπρὸς ἀκουμπώντας σχεδὸν τὸ ἱερὸ στέκουν-ταν τὰ μνήματα τῶν πλούσιων φυτεμένα κάποτε μὲ κανένα κυπαρίσι καὶ μὲ λουλουδιὰ. Πέρα στὸ βάθος τὰ μνήματα τῶν φτωχῶν μὲ ἕνα μαῦρο σταυρὸ γερμισμένο τὴς περι-σσότερες φορές.

Ἐπειτα ὁ Μίλκας διάλεξε ἕναν τόπο ἀνάμεσα στὰ φτωχὰ. Δὲν ἤθελε νὰ ζημιώσει τὴν κοινότητα, ἀπέθεσε κατὰ τὸ φορτίο του καὶ στάθηκε νὰ πάρει ἀνάσα. Ἐπειτα ἔδω στὸ παιδί του. Δὲν τοῦ βαστοῦσε ἡ καρδιά νὰ τὸ θάψει ἔω-ρισμένο πέρα στὴν πλαγιὰ τοῦ καλυβιοῦ ἐκεῖ ποὺ δὲν περ-

νοῦσε σταυρὸς οὔτε ξεφτέρει. Ἐπειτα τοῦλάχιστον τὸ χῶμα ἦταν βλοημένο ἀπ' τὰ τρισάγια.

Ἐπειτα κοίραρ ν' ἀρχίσει. Ὁ Μίλκας στηρέχτηκε ἀπάνω στὴν ἄξينا. Δὲν τολμοῦσε.

Ἐπειτα ἡ Παρτήρησε τρίγυρο. Τὸ καμπαναριὸ τῆς ἐκκλησίας λούβονταν φεγγαροαχτίδες. Ἀπ' τὰ διπλανά παρὰ θύρα τοῦ ἱεροῦ μέσα ἀπ' τὸ πρᾶσινο τζάμι φαίνονταν τὸ τρε-μοῦλιασμα ἕνός ἀκοίμητου καντηλιοῦ.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης πῆρε σὲ λίγο θάρρος.

Ἐπειτα σήκωσε τὴν ἄξينا καὶ τὴν κατέβασε μὲ ἀγγομάχημα.

Τὸ εἶδον μπηχτήκε πετώντας ἀνάκατα χῶματα καὶ πέτρες. Ὁ κρότος ἀντήχησε βαθὺ καὶ μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ δραγάτη.

Ἐπειτα ὁ Μίλκας ἐξακολούθησε τὸ σκάψιμο βίχοντας μὲ τὰ χέρια τὰ χῶματα ἔξω ἀπ' τὸ λάκκο.

Ἐπειτα ἔσκαψε πολλὴ ὥρα. Μὲ τὴ λερωμένη του παλά-μη, σκούπιζε τὸν ἰδρώτα ποὺ ἔσταξε ἀδιάκοπα ἀπ' τὸ μέ-τωπό του. Τὰ μαλλιά καὶ τὰ γένεια του ἦταν ὑγρά ἀπ' τὴν βραδινὴν δροσιὰ Κύταξε τὸ λάκκο. Ἦταν βαθὺς ὅσο ἔ-περπε. Ὑστερα ἔβλεψε καὶ τὸ σταυρὸ ποὺ εἶχε συλλογι-στεῖ. Θὰ προσπαθοῦσε νὰ φρεψέει καὶ καμμιὰ ἴτιὰ ποὺ θὰ τὴν ἐρεῖζωνε τὸ χειμῶνα δίπλα ἀπὸ κανένα ρέμα.

Ἀφοῦ θὰ ἐξάπλωνε τὸ νεκρὸ ἔπερπε νὰ σημάδεψει καλὰ τὸ μέρος γιὰ νὰ μὴν τύχει καὶ τὸ χάσει.

Ἐπειτα ἡ σκαπάνη ἀνεκοκατέθηκε μερικὲς φορές ἀκόμα. Ἦ δουλειὰ τελειώνει.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης παρατήρησε τότε τὸ νεκρὸ. Στὸ κίτρινο φῶς τοῦ φεγγαριοῦ τὸ θεθαμένο πρόσωπο ἔπερνε μιὰ πιδὸ βαθὴ χλωμάδα. Μερικὰ κομμάτια χῶμα τινιγμένα ἀπὸ τὸ σκάψιμο ἦταν σκορπισμένα ἀπάνω στὴν κάμα ποὺ τὸ σκέπαζε. Ὁ δούτοχος Μίλκας δὲν μπόρεσε νὰ κρατηθεῖ.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης ἀνέβηκε στὸ στήθος καὶ ἄρχισε νὰ κλαίει. Τὰ δάκρυα του στὴν ἀρχὴ ἔπερταν ἀριὰ ἀπάνω στὰ ψαρά του μουστάκια. Κάποτι ἕνα δυνατὸ ἀναφυλλητὸ τὸν κλέ-πισε ἐλόκληρο. Σὲ κομμάτι μὴ μπορῶντας πιὰ νὰ βασταχ-τεῖ γονάτισε μπρὸς στὸ νεκρὸ καὶ ἄρχισε νὰ θρηνηεῖ μὲ βογ-γητὰ καὶ οἰμωγὲς ποὺ ἀντηχοῦσαν μέσα στὴν ἀπόλυτη ἡ-συχία.

Ἐπειτα ἔβλεπε καὶ βιαστικὰ τρεξίματα ἀντήχησαν ἀπ' τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας.

— Πιάστε τον, πιάστε τον. Κλέψτες.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης γνόρισε τὴ φωνὴ τοῦ γραμματικοῦ. Ἀπὸ πίσω ἔρχονταν ὁ Πᾶτερ-Ἀλύπιος μὲ τὸν καντηλονάφτη τῆς ἐκκλησίας.

— Πιάστε τον ξαναφώναξε ἡ φωνὴ.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης στάθηκε ὄρθιος περιμένοντας τὴν προ-σταγὴ.

— Ἐσὺ εἶσαι ξαναφώνησε ὁ γραμματικὸς ποὺ θέλησε νὰ πατήσεις τὴ διαταγὴ τῆς ἐφορίας;

Ἐπειτα ὁ Μίλκας ἔμεινε ἀφωνος κρατώντας τὸ κεφάλι σκυμ-μένο. Μὲ τὴν ἄξينا στὰ χέρια περίμενε σὰν ἄνθρωπος ποὺ ἐγκλημάτησε καὶ καρτερεῖ τὴν τιμωρία.

— Νὰ κλείσεις τὸ λάκκο, ἔξω ἔξω τὸ ζητιάνο.

Ἐπειτα ὁ γραμματικὸς τὸν πλησίασε καὶ τὸν σκόντησε νὰ φύγει.

Τότε καί σὰν μιὰ τρικυμία ποὺ κουφρόραζε, σὰν μιὰ ἐπανάσταση ποὺ συγκατατίονταν ἀρχίξε νὰ ξεσπάει στὸ στήθος τοῦ δραγάτη. Ἐνοιωσε, τὸ κεφάλι του νὰ ζαλιζε-ται, τὸ κορμί του νὰ καμποῦριάζει. Χωρὶς νὰ θέλει ἄρχισε νὰ πασπατεῖε τὸ κοκκαλινοῦ μανίκι τῆς κάμας ποὺ εἶχε πάντα στὸ ζωνάρι του.

— Ἐξω ξαναφώναξε ὁ ἄλλος καὶ ἔβαλε τὸ χέρι ν' ἀγ-γιζε τὸ νεκρὸ ποὺ ἦταν ἐσπλωμένο χῶμο.

Τότες ἔλα σκοτεινιάσαν μπρὸς στὰ μάτια τοῦ Μίλκα. Τὰ ἀντικρυτὰ βουνὰ, οἱ κάμποι γέμιζαν μαυρίλα, τὸ φεγ-γάρι ἔσταξε φῶς καταμέλανο.

— Φιάνει; μούγγρισε καὶ ἔπεσε ἀπάνω στὸ γραμματικὸ μὲ γυμνὴ τὴν κάμα.

Ἐκεῖνος ἔξφυγε μ' ἐπιτηδεύματα τὸ χτύπημα καὶ ἄρ-χισε νὰ φεύγει φωνάζοντας μὲ κραυγὲς δυνατὲς μέσα στὸ σκοτάδι.

— Φονιά, φονιά.

Ἐπειτα ὁ δραγάτης σὺβηκε νὰ τὸν κυνηγήσει. Τότες ἕνα χέρι τοῦ ἔπιασε τὸ μπράτσο.

Ἐπειτα ὁ πᾶτερ Ἀλύπιος ποὺ τὸν τραβοῦσε.

— Τρελλάθηκες χριστιανὲ εἶπε ὁ γέροντας.

Ἐπειτα ὁ Μίλκας ὑπάκουσε σὰ μικρὸ παιδί. Ἐρεῖξε κατὰ τὴν κάμα.

— Πᾶμε μαζὺ νὰ τὸ εὐλογίσουμε τὸ θεθαμένο, ἔξα-κολούθησε ὁ πᾶτερ Ἀλύπιος.

Ἐπειτα καί τὸ πῆρε στὴν ἀγκαλιά του.

Ἐπειτα τὸσπάνια κάμα ποὺ τὸ σκέπαζε εἶχε πέσει κά-τω, καὶ τὸ νεκρὸ ἦταν ντυμένο μὲ τὸ σκοδρό του μόνο πουκάμισο. Τὸ κεφάλι του βαρὺ κρέμονταν κάτω ἀπ' τὴν ἀγκαλιά τοῦ γέροντα.

Ἐπειτα ὁ παπᾶς τοῦ χάϊδεψε τότες τὰ μαλλιά τὰ γεμᾶτα χῶ-ματα. Ἐπειτα προχώρησε μπρὸς ἐνὸς πίσωθὲ του ἔρχουν-ταν καμποριασμένοι, καὶ τρεκλίζοντας σὲ κάθε βήμα ὁ Μίλκας.

Πόλη

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗ

Ἀπὸ σήμερα καὶ πέρα, τὰ γράμματα καὶ ὅ, τι ἄλλο θὰ στέλνονται σὴ διευτύνση:

Κλεισθῆς 3, παρῶδου τῆς ὁδοῦ Θεμιστοκλέους.

Ἐπειτα αὐτὸ μᾶς ἀναγκάζει ἡ πληθώρα τῶν γραμμάτων ποὺ λαβαίνουμε, ποὺ δὲ μοῦσι ν' ἀποσπολεῖ ἕνα κατὰσταμα διὰκερο γιὰ λογαριασμὸ τῆς.

— Τὸ περιοδικὸ «Μαῦρος Γάτος» θὰ βγαίνει μιὰ φο-ρὰ τὸ μῆνα καὶ τὸ λιγώτερο μὲ δεκάξι σελίδες.

— Ἡ συνδρομὴ εἶναι 5 δρακ. τὸ χρόνο γιὰ τὸ ἐσωτε-ρικό καὶ 8 γιὰ τὸ ἐξωτερικό.

ΦΡΝΕΣΤΟΥ ΜΑΡΙΝΟΝΗ

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΟΥΓΟΥ ΦΩΣΚΟΛΟΥ

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΜΠΟΦΟΡΜΙΟ.

(Συνέχεια από το προηγούμενο).

Το σονέτο «Σὴ Βενετία» είναι το πρώτο πολιτικό ποίημα που έδειξε τὸ Φόσκολο γιὰ δημοκρατικό ὁταδο τῆς Γαλλίας. Μὰ ὅ: τόσο ἡ ἐπιτυχία τοῦ «Θέστη» ὄφειλότανε κατὰ μὲγα μέρος στὲς δημοκρατικὲς ἰδέες τοῦ νεαρῦ συγγραφέα. Σ' αὐτὸν, σημειώνει ὁ Φλώρος, «ὁ Ἀντρέας ἔνοσασκῶνε τὸ δίκαιο τοῦ Κράτους, τὸ θεῖο δικαίωμα, τὸ δεσποτισμὸ τῆς Κιβέρνησης, ὅλες τέλος τὲς ἀρχαῖες καὶ γέρονικες μορφές, θεωολητικὲς καὶ πρακτικὲς, τῆς κυβερνητικῆς ἐπιστήμης. Ἐνώ ὁ Θέστης ἀντιποσῶπευει τὴν Ἐπανάσταση, πῶν ἀνοβρῶζει ἀπὸ τὰ πῶν ἐρὰ ὀριέμφρυτα τῆς φύσης καὶ τῆς ζωῆς, τὴ βίαιη ἀντίθεση καὶ τολμηρὴ πρὸς τὸ πάλαιό, πῶν ἐρεπιλέγει «τὸν ὄλο τῶν πατριῶν». Μὰ ἡ διάθεση αὐτῆ πάρα πῶν ἔξοσκεπα ἐπαναστατικὴ εἶνε κατανήσει ἐπικίντυνη τὴ διαμονὴ τοῦ Οὔγου στὴ Βενετία. Ἡ ἐτοιμοθάνατη ἀριστοκρατικὴ κυβένηση, κατὰ τὸ πληρίασμα τῶν νικητῶν ὄπλων τοῦ Βοναπάρτη, εἶνε γένει πῶν ὑπασπιστικὴ καὶ ἐροεξεστατικὴ. Ὁ νεαρὸς ποιητῆς ἔκαμε συνετὰ νὰ προφυλαχτεῖ στὴ γειτονικὴ καὶ νεογέννητη Δημοκρατία τὴν ἀπὸ κείθε τοῦ Πάδου καὶ νὰ καταταχτεῖ στὸ σῶμα τῶν ἐπιπικῶν κινητῶν. Γιὰ λίγο ὅμως: Τὰ σκληρὰ Πάσα τῆς Βενετίας ἐξοικάλυντανε στὸν κορακικό στρατηγὸ τὸ δόμο τῶν ἔλων. Τὲ 15 τοῦ Μῆη τοῦ 1797 ἡ κυβένηση τῆς Γαλιάνῳτας: ἔπερε, ἡ Βενετία καταντοῦσε δημοκρατικὴ. Ἀκολούθησε τότε τὸ βραγὸν ὄνειρο τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς λύτης τοῦ ποιητῆ, πῶν ἀπὸ τοῦς τόμους τῆς γαλλικῆς φιλοσοφίας εἶνε πῶν ἀντιλήσει, ἀκόμα ἐφηβος, τὲς διδασκαλίας τοῦ Κοινωνικοῦ συμβόλαιου καὶ τῶν Δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐγραψε κατὰ τὸ Μῆη ἐκεῖνον τῆς ἐπανάστασης, τὴν ὄδη «Βοναπάρτη ἐλευθερωτῆς», ὄποσῶτανε νὰ δώσει στὸ θέατρο τὸν «Τυμοκράτη», ἔραγοδία δημοκρατικὴ γιὰ νὰ παρασταθεῖ στὴ Βενετία, ἀξία τῶρα πῶν ν' ἀκούσει ἀπὸ ἐλευτέρες γλῶσσες, ἔλευτῶρα αἰσθημάτων. Καὶ τὸν ἴδιο Μῆη ἐγράφει στὴν πόλη τοῦ Ἀγίου Μάρκου, (δηλαδὴ τὴ Βενετία) Ἐδῶ ἐροῦτῆρε στὴν πολιτικὴ με τὴν ὀρημὴ τῆς ἐπογῆς καὶ τῆς ἰδισυγγραφίας του, βιαυτότα καὶ τὰ δύο. Μέλος τοῦ Συνδέσμου τῆς δημόσιας ἐκπαίδευσης καὶ γραμματέας τῆς Δημορχίας ἔκαμε δημοκρατικὲς ὀμιλίες στὸ λαὸ, πότε γιὰ ὑπερῶσπηση τοῦ Βιτσέντους Μόντη, φιλοξενούμενου κ' ἐκεῖνον τῆς Βενετίας, πότε ἐναντίον τῆς γερωνικῆς πατριωτικῆς τάξης τῆς Βενετίας, πότε ἀκόμη ἐναντίον τοῦ δασκάλου τοῦ Ἀλφιέρου, πῶν, καθὼς εἶπε τὲς 22 τοῦ Σεπτεμβρίου, «δημοκρατικὸς πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπαύσταση, κατάνησε ἔπειτ' ἀπὸ τὸ 92 ὁ ἐπὶ τῶν ἐπαναστατημένων λαῶν».

Ὁ ξαναμένος Οὔγος ἐτίσπερε βέβαια οὐ ἀνίμεσα στοῦς ἐπαναστατημένους λαοῦς εἶτανε ὄς καὶ ὁ σκεπτικιστῆς καὶ

ἔρωνικός λαὸς τῆς Βενετίας: ἡ συνθήκη τοῦ Καμποφόρμιου, πῶν ἡ Βενετία ἐδέτῆκε χωρὶς ἀγανάκτηση καὶ χωρὶς φριγμῶν, ὄποσῶτανε νὰ ξυτηήσει τὸ νεαρὸν ὄνειροπῶλο ἀνοῖγόντῆς του τὰ μάτια στὴ σκληρὴ πραγματικότητα. Ἐκείνος ναί, ἀγαναχτοῖσε καὶ ἐφρόναζε γιὰ τὸ ἀνῆξιο παῖδασμα τοῦ Βοναπάρτη πῶν πούλησε τὴν πῶν δοξασιμένην ἰταλικὴν δημοκρατία: στοῦς Ἀφροαχῶν, μὰ εἶτανε θυμῶι μάταιοι πῶν ἐξατιμῶζντανε ὄς ὀρητορικὴ γιοαοβητικὴ.

Ἄν ὄφειλόμνε νὰ πιστένομνε στὸν Καρρέρ, ὁ Φόσκολος ἐσκέφτηκε, νέος Σαμφῶν καὶ Ἡῶσώτατος, νὰ κάψει τὴ θαμισία βασίλισσα τῆς Ἀδριατικῆς καὶ νὰ τὴν κατανήσει ἕνα σωρὸ ἀπὸ ἐρεπία μάλλον, παρῶν τὴν παραωρήσει στοῦς ἐξένους: πρὸθεση τρολλῆ, μὰ ὄχι ἀπίθανη ὄς κείνη τὴν τραγικὴ στιγμὴ καὶ ὄς κείνα τὰ ἐξημῆμενα μυαλά. Πειστήριο τῆς τέτοιας ἀγανάκτησης τοῦ νεαρῦ ποιητῆ ἐναντίον τοῦ Καμποφόρμιου μῶς ἀπῶνειαν ἡ ὄδη «Στοῦς νέους δημοκρατικούς», τυπωμένη ἀκριβῶς στὴ Βενετία τὸ 1797, ἡ νέα ἀφίερωση τῆς ὄδης «Βοναπάρτης Ἐλευθερωτῆς», ξανατυπωμένη στὴ Γένοια τὸ 1799, καὶ ὄλος «Ὁ Ὀρτης», ὄς τὴν τελευταία γραμμῆ.

Ἐκτὸς πῶν οἱ σῆχοι καὶ οἱ λόγῶι οἱ ἐπαναστατικοὶ ἀφηναν τὴν κατάσταση ἀμετάβλητη ἡ εὐγένεια ἐμισοῦσε τὲς ἀναρρητικὲς ἰδέες καὶ ὁ λαὸς τοῦς στρατιῶτες τοῦς ἀρχαγες τῆς Γαλλίας. Οἱ λίγοι διανοούμενοι, πῶν ἐοτάθησαν τὸ πραγματικὸ στήρημα τοῦ δημοκρατικοῦ κινήματος στὴ Βενετία, δὲν εἶχαν ὄλο καταφύγιο παρὰ τὴ φυγὴ μπρωτὰ ἀπὸ τ' ἀφροαχῶα στρατεύματα, καὶ ὄς καὶ ὁ «Ἐλευτέρος ἄνθρωπος Νικόλαος Οὔγος Φόσκολος», ἐπροφυλάχτηκε στὴν πρῶτεύουσα τῆς ἀπὸ δῶ τῶν Ἄλλεων Δημοκρατίας.

Παρατόσε στὴ Βενετία τὴ μητέρα τὴν ἀγαπητότατη Λάουρα, δηλαδὴ τὴν Ἰσαβέλλα, κ' εὔρισε στὸ Μιλάνο τὸ δεύτερον ἐρωτῶ του, δηλαδὴ τὴν Τερέζα Μόντη.

Γι' αὐτοῦς τοῦς ἀμπόλοους ἐρωτες θὰ ξαναμλήσομνε, ἄλλοῦ. Γιὰ τὴν ὄρα θὰ ἀκολούθησομνε τὸ νεαρὸ δημοκρατικὸ στὴν κονή του καὶ τρικυμισμένη καρριέρα, τοῦ ταρραχοπῶν πολιτικοῦ. Σὲ κῆθε ἄλλο πῶν νὰ μὴν εἶνε τὸ βῆμα καὶ ἐπίμοιο χαραχτῆρα τοῦ Φόσκολου οἱ κακὲς τέχνες, οἱ δόλοι, οἱ βιαιοπραγίες καὶ οἱ ἀπαγῆς τοῦ στρατηγῶ τῆς Γαλλίας, πῶν κατέβηκε γιὰ νὰ μῶς φέρει τὴ Λεντερία, τὴν Ἰσῶτῆα καὶ τὴν Ἀδελφῶντῆα, μάχων κῆπει νὰ περῶσει γιὰ πάντα τὸ μεθύσι τῆς ἐπανάστασης. Μὰ ὁ Οὔγος εἶταν εἰσοσι χρόνῶ, εἶνε νοπὰ τὰ διαβῆματα τὰ πλουταρχικὰ, καὶ εἶνε μεταφράσει τὸ «Κοινωνικὸ Συμβόλαιον» καὶ γράφει τὸ «Θέστη»: δὲ μπρωτοῦς μ' ἕνα γύπῆμα ν' ἀρηνηθεῖ τὴ νιότη του καὶ τὰ ἰδανικά του. Στὸ Μιλάνο μῆνε σὰ συντάχτης στὸν «Ἰταλικὸ Μηνύτορα» φημεριδία ἰδεῶν δημοκρατικῶν, πῶν συνεραχῶτανε ὁ Κουστάδης καὶ ὁ Τζιῶγος. Ἡ πέννα του ἐχτύπησε μετ' τὴ συνειθισμένη δύναμη τοῦς πλοῦσιους, ὑπερασιζόντας ἰδέες τῆς μπρωστικῆς οἰκονομίας πῶν τὲς ἔπερε βεβαίως ἀπὸ τὸ Ρουσσῶ. Ὁ «Μηνύτορας» δὲν ἄρπασε στὴν Κιβένηση τῆς Τσιζαλίνας, π' ὄν κατὰ τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1798 τὸν ἔπαψε. Μέλος τοῦ «Σωματείου τῶν Συναρχαμικῶν», ὁ Οὔγος ἐξεβήματα νὰ ὀρητορεῖ ἐναντίον ἐτῶν τροερῶν κακῶν τῆς τυρανίας», φωνάζοντας: «ἄς ξαναγερούσων οἱ ὄρατες ἡμέρες τῆς

Ῥώμης, τῆς Ἀθήνας καὶ τῆς Σπάρτης, ἄς σβῦσουνε ὄλοι οἱ τύραννοι καὶ ἄς γίνεῖ ἐλευτέρος ὁ κόσμος. Ζήτω ἡ δημοκρατία τῆς οἰκουμένης!»

Περισμένονας νὰ ἰδρῶθεῖ αὐτὴ ἡ παγκόσμια δημοκρατία, ὁ ποιητῆς ἐγνωρίστηκε με τὸν Παρίνη, γέρο καὶ ἀσπρηρὸ ἐναντίον κῆθε ἀναρχίας, ἔγραψε μίαν ἔξέταση ἀπῶν στὲς κατηγορίες ἐναντίον τοῦ Βιτσέντους Μόντη, κ' ἐρωτεύτηκε, καθὼς εἶπαμε, με τὴν γυναικίαν ἐκεῖνον. Ἡ ἔρευνα εἶναι μία δεινὴ καὶ εἰγλωτῆ ὑπερῶσπηση τῆς ἀλλαγῆς τῶν πολιτικῶν φρονημάτων τοῦ συγγραφέα τῆς «Μπιρβιλιάνας»: μὰ πρῶσότερο ἀκόμη ἀπὸ μία ὑπερῶσπηση τοῦ κατηγορουμένου, εἶναι μία κατηγορία ἐναντίον τῶν κατηγορῶν, ἀρκετὰ χειρότερον του. Τὸ γράφημο, πῶν δείξει τὸ νεβρὸ ἀπὸ ἕναν γεννημένο πεσογράφο, εἶνε ἀριστο ἀποφῆσμα, καὶ ἡ στενὴ φίλια μεταξῦ τοῦ Μόντη καὶ τοῦ Φόσκολου ἔγινε στενοτάτη. Ἀποτυχία ὄλοκληρωτικὴ εἶνε ἀπ' ἐναντίας ὁ ἔρωτας γιὰ τὴν Τερέζα: καὶ ὁ ποιητῆς, στὴν πρῶτη ἐκεῖνην ἄρνηση κατάνησε βίαιος ἐναντίον τοῦ ἐαυτοῦ του. Ἡ Μόντη τὸ δηγήθηκε στοῦ Πιέρη:

«Ὄς κ' αὐτοῦς (ὁ Οὔγος) ἔλαβε ἕνα βῆμα πάθος γιὰ με. Ἐῆρετε τί ἄνθρωπος εἶναι, μ' ἐκεῖνες τὲς ἄργιες τρολλες του ἴθπελε ὄλες οἱ γυναικὲς νὰ τοῦ δώσουν ἀράωση. Μὲ φοβῆρισε οὐθὶ θὰ σκοινῶνιαν, μὰ ἐγὼ δὲν τὸ πιστενα. Καὶ ὄμως ἔφρασε ἴσπαμε νὰ καταπτεῖ μμὴ μεγάλῃ δόση ἀπὸ ὄλο κιο καὶ θῶλε πειδνα, ἄν στὸν ὄνημέτη, πῶν ἀγόρῶζε τὸ ὄλο ἀπὸ διαφωρα φαριμακεία, δὲν ἐχρῶτανε κῆποια ὄποψια. Μῆλhos μ' ἕνα γιατῶ, πῶν ἐνουῶντας τὸ πρῶμα, ἀντίς τὲς τελευταῖες δόσες τοῦ ὄπιου τοῦδῶσε δὲν ἔλαμα πῶν τοῦ προέθησαν ἕνα κῆποια ἀποτελέμα... ἔπειτ' ἀπὸ ἕνα μακρῶν ὄνο, ἀπὸ τὸν ὄποισον ἐκεῖνος ὁ τρολλὸς ἐπίσπερε οὐ δὲ θα ξυτηήσει πῶν»,

Ἐξῶπῆσε: εἶτανε χωρὶς ἀσολία καὶ χωρὶς ἔρωτα, ἀναχώρησε πρὸς τὴν Μπολόνια, ὄς ζήτηση μῆς ἐργασίας καὶ νέον ἐρωτῶν.

VI

ΟΠΛΑ Κ' ΕΡΩΤΕΣ

Τὴν ἐργασία τὴν εὔρηκε τὸν Ὀτῶβρη τοῦ 1798, μὰ μετρίωταν: ὁ ποιητῆς κατάνησε Βοηθὸς τῶν Καγκελλῶν καὶ Γραμματέα γιὰ τὰ γράμματα τοῦ δικαστηρίου. Τὸν ἴδιο καιρὸ ὁ Μαρσίλης ἀρχιζε νὰ τυπῶνε τὰ τελευταία γράμματα τοῦ Γιάκοπου Ὀρτης. Ὅσο γιὰ τοῦς ἐρωτες ἄς ἀκούσομνε ἐκεῖνον πῶν διηγοῦνται ὁ Μπριγκέντης καὶ ὁ Πέπολης.

Ὁ Μπριγκέντης γράφει σ' ἕνα γράμμα:

«Ὁ Οὔγος τὸ πρῶτ' ἀληθινὰ κομψεμένοσ ἄναστῆναζε καὶ ἐρωτοτροπῶσε με τὲς κρυφές, καὶ τὲς ἴσχιες κατέβητανε ἴσπαμε τὴ Φλόρα, πῶν πούλοῦσε τὰ ψημῆμα κῆστανα στὲς Κιαβατοῦρες. Εἶταν ἐρωτεμένος σῶν ἕνας γῆτος πρὸχρῶμος, καὶ κῆθε φορὰ πῶν περνοῦσα ἀπὸ κείνο τὸ μέρο τὴ νύχτα, καὶ ἐφρῶκα πάντοτε φροφουρὸ τῆς Φλόρας, καὶ ὄποκρινότανε οὐθὶ δὲ με γνώριζε. Πιστέβῶ οὐθὶ σῶν ἐφρηγε ἐπὸνεσε περσότερο γιὰ τὴ Φλόρα παρὰ γιὰ ὄλες τὲς εὐγενικὲς κυρίες, καὶ τῆς ἐδῶρισε ἕνα δαχτυλίδι εἰσοσι σκοῦδων, πῶν

θὰ πῆγε στὸ ἐνεχειροδανειστήριο καὶ χειρότερα».

Καὶ ὁ Πέπολης, σ' ἕνα σημείωμα στοῦς «Σῆχους» του: «Ἄνδρς (ὁ Φόσκολος) ὄταν κατοικῶσε στὴν Μπολόνια, περιπλανῶτανε στοῦς ὄκιοῶτατους λόφους πῶν τὴν περιζῶνουν, καὶ κατέβηανε μακριὰ τὲς ὄλες τοῦ Ρήνον καὶ συχνά-συχνά, περιπατοῦσε στὰ κηφῶρα πῶν περιζῶνουν τὴν Τσερτόζα ὄπου εἶναι τὸ δημοτικὸ Κομητήριο. Σὲ κείνους τοῦς τόπους εἶδε μία χωρῆτισα: τὴν ἐρωτεύτηκε καὶ τὸν ἐρωτεύτηκε. Τὸν ἔληξε γιὰ ἴσοκῶ: καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τὴν ἀφρησε νὰ τὸ πιστέμα: καὶ ὄνομαζῶτανε δὸν Γιάκοπος. Τολιγμένοσ ὄς μακρῶν ὄνοδῶα τὴν ἐπῆρα καὶ τὸ βαθύτατο βράδν ἐπερπατοῦσε ἐκεῖ πέρα, πότε μελετόντας ἀπάνο στοῦς τάφους, πότε παρηγορούμενος με τὴ χωρῆτοπούλα του, πῶν τῆς ἔγραψε πολλὰ γράμματα κυρίως σὲ κείνο τὸ στυλε πῶν ὁ φαντασιτικὸς καὶ μεγάλος ἄνθρωπος ἔγραψε μετὸ ψευδόνυμο τοῦ Γιάκοπου Ὀρτης. Ἐπειτα δείχοντας μία φρενασιμένη ζηλοτυπία ἀναχώρησε γιὰ πάντα. Εἶδαμε ἀντὰ τὰ γράμματα πῶν ἔπειτα τ' ἀφαίρεσε ἀπὸ τὴν ὄραία του ὁ κύριος... ἀπὸ τὴ Μπέρσια».

Μὰ ἡ Τσιζαλίνα Δημοκρατία, πῶν ὁ Οὔγος εἶτανε ὑπάλληλος μετρίωτατα καὶ κακὰ πληρωνόμενος, εἶταν' ἐτομη νὰ πῆε μπρὸς ἀπὸ τὸ σπρῶξίμο τῶν Ἀφρο-Ρουσικῶν ὄπλων. Ὁ ποιητῆς ἄλλαξε τὴν πέννα μετὸ σπαθί, καὶ κατὰ τὸν Ἀπρίλη τοῦ 1799 τὸνε βρῶσκῶνε ὄπολογατῶ τῆς Ἐθνητικῆς Φρουρῆς τῆς Μπολόνας, κῆτου ἀπὸ τὸ στρατηγὸ Φριποῦλτ, ἐναντίον τῶν συμμοριῶν τῶν ἐπαναστατημένων χωρικῶν, πῶν φοβερῶζανε τὴν πόλη.

Ὁ Οὔγος ἐδείχτηκε ἀριστος στρατιῶτης: ἡ δοξασιμένη γενετὰ τοῦ Ἀλκαίου, πῶν μετὸς ἐρωτες καὶ τὴ λύρα ἐγνόριζε νὰ ἐκῶνε τὴν ἀρετὴ τῶν ὄπλων, δὲν ἐψῆτισε στὸν Ἐλληνα ποιητῆ Σῆη κατῶληψη τοῦ Τσέντο, ἀνέβηκε τῶ τεῖχη πρῶτος κ' ἔλαβε μία πληγὴ ἀπὸ σπαθί στὸ ἕνα μερὶ καὶ ἕνα πιστολομικὸ ἐπαῖνον ἀπὸ τὸ Φριποῦλτ, τὲς 15 τοῦ Φρωῆλε, δηλαδὴ 4 τοῦ Μῆη τοῦ 1799.

Τὲς 30 τοῦ Μῆη, ἐνῶ εἶταν στὸ Μοντεβέλιο, ἴσως γιὰ νὰ φροντίσει τὴν πληγὴ του, ἐφυλακίστηκε κατὰ διαταγὴ τοῦ Δημορχεῖου τοῦ Βιτσάνο πῶν τὸν ὄποφιαζότανε γιὰ πρῶτορα ἀφροαχῶ! Φυλακισμένοσ στὸ Βατσῶνο, καὶ γιὰ ἐμπαιγμῶν ὄλων τῶν διαμαρτυριῶν του, μεταφέρθηκε στὲς φυλακὲς τῆς Βενιόλας, ἔπειτα τῆς Μοδενας, ὄπου τέλος τὲς 12 τοῦ Ἰουνίου, ἐλευτερώθηκε ἀπὸ τὸν στρατηγὸ Μαγδοναλ. Ἀγαναχτισμένοσ ἐφρῆξε στὴ Μπολόνια, καὶ κατῶγειλε γιὰ ἐνόχους ἀποστασίας τοῦς κατοίκους τοῦ Βατσῶνου!

Μὰ τὰ Ἀφρο-Ρουσικὰ ὄπλα κνηγοῦσαν ἀπὸ σιμὰ τὰ στρατεύματα τῆς Γαλλίας: ὁ Μάγδοναλ ἀποτραβήχτηκε στὴ Φλωρεντία, ὁ Οὔγος τὸν ἀκολούθησε κατὰ τὰ τῆλη τοῦ Ἰουνίου, καὶ φαίνεται οὐθὶ τότες ἐγνωρίσε τὸν Ἰωάννη Βαφτιστῆ Νικολῆν. Ἀναχώρησε ἀπὸ κῆ κατὰ τὸν Ἰούλιο καὶ ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἀποτυχία τῆς μάχης τοῦ Νοβί, δὲν τοῦ ἀπὸμμεν ἄλο παρὰ ν' ἀποτραβήχτεῖ στὴ Γενοβα καὶ νὰ περιμῆνει καλλίτερος ἡμέρες γιὰ τὰ ὄπλα τῆς Γαλλίας.

Στὴ Γενοβα ξαναῆπασε τὴν πέννα. Ἐπρῶταξε στὸ ξανατύπωμα τῆς ὄδης «Βοναπάρτης Ἐλευτερωτῆς» τὴν ἀγαναχτισμένη καὶ προφητικὴ ἐπιστολὴ πῶν ἐφρημιστηκε ὄρεκα περισσότερο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ὄδη: δειῦτυνε πρὸς τὸ στρα-

τηγό Σαμπιονέλι ένα «Λόγο άπάνω στην 'Ιταλία», που είναι ένα άληθινό πρόγραμμα γιαιοβινικής ένέργειας και τρομοκρατικής έναντίον των μεταναστών των όποιων έπρεπε να δημεύουν τ' άγαθά, τους προδότες να θανατώσουν, τους παλαδες να ξεκάμουν και να τους ταπεινώσουν με κείνους. 'Από τύχη τέτοιες ιδέες των άκρων είναι ασύμφωνες σε κείνους τους άκρους κινδύνους, και ο Ούγος είναι πάρα πολύ ποιητής, ώστε να λομολογήσει τις Μουσές ως και ανάμεσα στο 'θόρυβο των όλων». 'Ετσι ένουστήθηκε σε κείνες τις ημέρες ή όδη στη «Λοίξα Παυλιβιτοίνη που έπλεσε από τάλλογο», που είναι ένα από τα πιο τέλεια λυρικά του και το καλύτερο βέβαια απ' όσα είχε συνθέσει έως τότε.

Το Γενάη του 1800, ο Φώσκολος έστάληκε στη Νίσα με μέρος των στρατευμάτων που είχαν ένωθεί στη Γενοβα. Μά μία επιδημία και ή διαταγή να ξεκαλουθήσει για το Ντιτζιόνε, τον παρακίνησαν να ζητήσει να ξαναγύρει στη Γένοβα, όπου ο Μισσένας έμάκρυνε την ήρωική αντίσταση, περιμένοντας την έπιστροφή του Βοναπάρτη από την Αίγυπτο. 'Εξακολούθώντας ή πολιορκία της Γενοβάς, ο Ούγος έγραψε τις πιο όρθιες σελίδες της στρατιωτικής του ζωής. 'Εδιακρίθηκε στο ξαναπάροιστο του φρουρίου των Αίο 'Αδελφών «εφορμώντας κατά του έχτρού έπι κεφαλής ενός άποσπάσματος πεζικού, εκεί που συνέλεξε όχι λίγο στην λαμπρή έβαση εκείνης της ημέρας,» καθώς έπιστοποίησε ο στρατηγός Σπιτάλ, τις 2 του Μάη έπληρώθηκε στη σύγκρουση της Κορωνάτας, τις 28 του Μάη, μόλις γιατρεμένος, έλαβε μέρος σε μιν άλλη σύγκρουση. 'Εχτός που ή Γένοβα, σφιγγότανε από τους 'Αφρικανούς, τους 'Ιγγλέζους και την πείνα, τις 4 'Ιουνίου παραδινότανε, και ο Φώσκολος, μ' όλη τη φρουρία, μεταφέρθηκε και άποβιβάστηκε στο 'Αντίμπο. Δέκα μέρες έπειτα, ή νίκη του Μαρέντο άνοιγε για τους φυγάδες το δρόμο προς την 'Ιταλία. 'Ο Ούγος, γυρίζοντας στο Μιλάνο, και όνομασμένος λοχαγός συμπληρωματικός του έπιτελείου, σε λίγους μήνες ένασχολήθηκε σε νέες στρατιωτικές διαμονές : πήγε στην 'Αλεξάντρια, στη Μολδοβία, στο Λούγκο για να έμποδίση τη ληστεία, στη Φλωρεντία, στην Πιστόγια, στη Σιένα, και το Νοέμβρη όνομάστηκε 'Επίτροπος της έπιτελεστικής έξουσίας για το πρώτο συμβούλιο του πολέμου στη Μολδοβία. 'Εξακολούθώντας άφιτες τις περιουσίες ένωρίσως στη Φλωρεντία την ξανθή και ευγενικά 'Ισαβέλα Ροντσιόνη, ο άτυχος έρωτας της : όποιος είχε ένα άντιφέγγισμα στην έτόμηνη έκδοση του «'Ορης», και που το Γενάη του 1801 ο ποιητής άορηγώς την παραποίησε που έκαμε ο Μαρσίλιος, έλειπ' από την αναχώρησή του από τη Μολδοβία, καθώς θά πούμε προοιμαίζοντας τα «Τελευταία Γράμματα του Γιάκοπου 'Ορης».

VIII

ΣΤΗ ΓΑΛΛΙΑ

Σ' αυτά τα χρόνια' άκριβώς, εύρισκόμενος ο οικονομικώς στενοχωρίας, έδοκίμασε να μπει στο διπλωματικό στάδιον, που έλιπε περισσότερο καρποφόρο από το στρατιωτικό, και τις 19 του Μαρτίου του 1802, έγραψε στο Μέλση,

άντιπρόεδρο της 'Ιταλικής Δημοκρατίας, για να σταλθεί ο γραμματέας της Προσβείας στο Παρίσι ή στην 'Ετρούρα 'Ο Μέλση των εύλαστιστων με προθυμία, και έπρότειπε στον Πρόεδρο, δηλαδή στον παντοδύναμο Βοναπάρτη, να στείλει τον Ούγο στην Τυσκάνια. Τού άπαντήθηκε ότι «πρόξενος δέν ή'ελε να σταλθού ένωμάμενα κεφάλια», κ' άλλοιώς δέν έγινε.

'Ο ποιητής τότες, ξεγελασμένος και ώργισμένος, έζηησε να ξαναμπει στην ένεργητική στρατιωτική ύπηρεσία γράφοντας στο Μέλση τις 25 Νοεμβρίου 1802 :

«Είμαι καρός ένας νέος είκοσι πέλετε χρονών ν' άφησε τη σόλη των ρομιμάτων, κ' ένας άνθρωπος που έχει χέρια και νού δε ζει μονάχα από τους γαρσίους. Ξανατρέχω κατά σχολουθίαν στη δικαιοσύνη σας, και ζητώ να ξαναμώ στο ένεργητικό στρατό. 'Από πολλά χρόνια είμαι λοχαγός, τολμή να έλλπω ότι αξίζω ένα βαθμό περισσότερο. Ζητώ να όνομαστώ και να λίβω δίπλωμα ταγματάρη υπεράριθμου του τάγματος της φρουράς της; κ' έβρεχησε που πάει στη Γαλλία. Θι μορμέσω μ' αυτό το βαθμό να περίσω στο έπιτελείο του στρατηγού Ρίνο. 'Ισως είναι ακόμα ώφέλιμο στην ταρτίδα να κυταχτεί και να γραφεί ή ιστορία ή στρατιωτική από έναν 'Ιταλό».

'Η έκστρατεία, που ο Φώσκολος έπρότεινε να γράψει την ιστορία, είναι' εκείνη που ο Βοναπάρτης έτοιμαζότανε να έπιχειρήσει κατά της 'Αγγλίας.

Τόν 'Ιούνιο του 1804, ο Ούγος άναχωρούσε σά λοχαγός πρόποiets για τη Γαλλία, και άρου έγρασε στο Παρίσι, βρισκότανε κ' βερνήτης ο Μυράτ. Αυτός είναι υπεργιαιοβινισμένος έναντίον του τολμηρού άξιωματικού που έτόλμησε να πει έτσι ξεσκεπες και δυσάρεστες άλήθειες στον Πρώτον 'Υμνο, και άντι να τότε στείλει στα παρτίλια της Μινίκας με την Ιταλική Μεραρχία, τον άπομάκρυνε στη Βιμανσιέν, στη διώκιση των άποθηκών. 'Ο Ούγος έζηησε τούλάχιστον να προμαεί σε ταγματάρη ή να ξανασταλάσει στην 'Ιταλία : του άρηθήσαν και το ένα και το άλλο, και τις 3 του Δεκέμβρη του 1804 έγραψε από τη Βιμανσιέν στη Μξιμιλιανή Τσιονορία :

«Σεις λέτε ότι έξέρετε ότι ο έξοστρατιμισμός μου θά γλυκωθεί απ' όλες τις χάρες της συμβηστικώς με την κατάστασή μου και με τη δικιωνή που ζω. Χάρες ; θά σάς το πώ εγώ. Καθένας που ξέρει τα καιώματά μου, κ' έσεις περισσότερο από άλλους, μπορεί να ξέρει πόσο λίγο ο Στρατηγός Τριβούλτη με καλοβλέπει. Νάμαι λοιπόν μακριά από τη Μεραρχία, σταλμένος στη Βιμανσιέν να διοικώ τους σακάτιδες και τους νεοσύλλετους των έπιπέδων που έχονται από την 'Ιταλία, έντολή άνιαρή, δύσκολη, νέα για με και όχι μεγάλης τιμής, και, σύμφωνα με τις δυνάμεις μου, πολυέσδη. Νάμαι μόνος, τελείως μόνος σ' ένα τρομερό κλίμα, στερημένος χρημάτων, βιβλίων και φίλων. Αυτές είναι οι χάρες με τις όποιες με κολακείετε, μά μήτ' εγώ προσμένο απ' άλλου είδους. 'Ας είναι! Θά κάμω εκείνο που ξέρω να κάμω και που ή τύχη θά μου παραχωρήσει να κάμω. Σεις ως τόσο με μαλώνετε για τα πάθη μου. Μού άρμόζει, γιατί δέν έμαθα να σκεπάζω το χαράχτηρα του άλλου με το δέρμα του γαϊδάρου. 'Οπως κ' αν είναι ταρηγοιστήρια για τ' ότι τα πάθη μου δέν έβλαψαν ουέ τους άλλους, ουέ

κακοφήμισαν έμέ, και αν δε γνωρίζω να τα μασκαρέψω, όποφέρω μονάχα εγώ. Μ' άς άφήσουμε να τρέχει. Και για να γυρίσουμε σ' αυτό καθαντό το πράγμα, τί θέλετε σεις, καλοί μου φίλοι, να κάμω μ' αυτό το βαθμό του λοχαγού, και με το μέρυ μου μιστό, ανάμεσα σε τόσους άξιωματικούς, που είναι γεμάτο το έπιτελείο ; Δέ λέω υπερβολές αν σάς βεβαιώνω ότι θ' άκούσαν για μιν έκστρατεία τριάντα ως βεβαιώνω ότι θ' άκούσαν για μιν έκστρατεία τριάντα χιλιάδων, κ' είναι για γέλιο τώρα πιά που τρία συντάγματα είναι τρεις Στρατηγού και περισσότεροι βοηθοί παρά λόγιοι. 'Εάν λοιπόν εγώ κάνω αυτό το έπάγγελμα και πρέπει εγώ να το κάνω, γιατί δε μου παραχωρείται το χρεαστό και το προσυμμένο, που εγώ δέν το αξίζω 'Ισως, μά που τώχω ζητήσει γιατί πάρα πολλοί τόχουν, που άξίζουν άκόμα λιγότερο μου. Μά εγώ δε θά ζητήσω πιά τίποτε, και όταν ακόμα ή κατάστασή μου θά γινότανε όλο και περισσότερο άβλια, δε θά παραπονεθώ».

Και στο ύστερόγραφο έπρόστειτε :

«'Ανάμεσα στις άλλες χάρες έλαβα και τη συκοφαντία. Είμαι σημειωμένος και δαχτυλοειγμένος για σπιγούνος της Κυβέρνησης. 'Ο λόγος αυτός άπλόθηκε και καθιερώθηκε από έναν κάποιον που νομίζει ότι σκεπάζεται με το βαθμό, και με φικέ σάν ο 'Ιούδας. Οί άδύνατοι και οι βλάκες που σ' όλες τις κοινωνίες σχηματίζουν το λαό, το πιστεύουν, και οι κακόβουλοί το μεγαλοποιούν. 'Ο Στρατηγός Τελιέ θά σάς πει με πόσην άξιοσύνη έχω περιφρονήσει την άτιμία, και με πόσην σπυση άποστολώπυ την προδοσία του κασκόπου. Μά ο «Νεολόγος» λέει ότι είμαι ταρηγοιστής».

Σ' αυτό το είδος της άναγκαστικής διαμονής στη Βιμανσιέν, μπορούμε να πιστέψουμε' εύκολα ότι οι Μουσές, δε χαμοέλασαν στον ποιητή. 'Εαίρησε μια μεγαγαλιώδη έπιστολή σε σίχους προς το φίλο Μόννη, που αρχίζει :

'Αν απ' τους λίγους ά-θροπως που έμένα στον καρπό μου άγαπησαν, σου ζητήσει Τ' Ούγον ιστορία κανεις, — γιατί θάν είναι 'Ανάητη στην άγάη μας ο Μόννη Νά μήν τήνε γνωρίζουν, άποχρίσαν :— «Σε γή γλυκά που δέν άνεί το σίηθος Στο παντοδύναμο ήμιο τις άχτίδες, Τη ζήη του περνάει μεση τη ημερία, Τ' άτι οδηγάει να ηηλαίσει στο κήμα, Στά πακάρδια γερεμά τροχάει το ξίφος, Και τον 'Ωκεανό με τη ματιά του' Ταξιδεύοντας στέλνει το χαρτί Σε' άγγλικά τά βουνα που φροβρίζουν.

Μά ή έπιστολή άπομεινε άτέλειωτη. Καλότροπος και άξαγάπητος με τους στρατιώτες του, θιαν κάποιος απ' αυτούς έδικάστηκε στο πολεμικό δικαστήριο, ο Ούγος ξαναθυμήθηκε ότι έστάθηκε ο φαλογερός ήρήτορας των Ιακ'βινικών κύλων, και μίλησε προς υπεράσπισή του : ο λόγος για το λόγια 'Αρμάνη, κατηγορούμενος για δολοφονία ενός λοχαγού, έφάνηκε στο Θωμάξο, κ'ρητή όχι ύποπτο, υπόδειγμα λόγου δικανικού.

'Η άγαπημένη σπουδή του ποιητή σ' εκείνη τη γή της έξορίας είναι ως τόσο ή σπουδή της άγγλικής γλώσσας, που του έπίτρεψε έπειτα να έπιχειρήσει τη μετάφραση του «'Ιστορηματικού Ταξιδιού» του Σίτηνε.

'Ο Πρώτος 'Υπατος, κηρύχοντας τον πόλεμο της 'Αγγλίας, έκράτησε μια φυλακισμένους όλους τους 'Αγγλους κάτοικους της Γαλλίας. Στη Βιμανσιέν βρισκότανε άκριβώς φυλακισμένη κ' αυτή, μία οικογένεια άγγλική, όπου βρισκότανε μία σινιορίνα, Σοφία, όπως έπίστρεψε ο Μοντάττος ή, όπως καλύτερα φαίνεται στον Κιαρίνη, Φάνη 'Εμερτ. 'Ο Φώσκολος, σπουδάζοντας μαζί της τη γλώσσα του Σέκσπηρ, την έρωτεύθηκε, και τα πράματα έπηγαν τόσο μπροστά, που άπόχτησε μια κόρη, Φλοριάνα. 'Απάνω σ' αυτό το θλιβερότατο έπεισόδιο της έρωτικής ζωής του Φώσκολου, δέν έχουμε παρα ένα σημάδι από κείνον σ' ένα γράμμα από τη Λόντρα προς το Διούσιο Μιούλτισο, τις 25 Σεπτεμβρίου 1806. Λέγει :

«Αυτή (ή κόρη μου) γεννήθηκε στη Φλάντρα από μία κυρία άγγλική, φυλακισμένη τότες με τους γονέους της και πολλές άλλες οικογένειες, ένó εγώ για ύπομιας τρελλά. Εκείνη της άβλιας λιονταριάς καρδιάς και κεφαλής γαιδ υμνής του Μυράτ, τότες κυβερνήτη του Παρισιού, εύρισκόμουν γείτονας σ' εκείνη τη συνουκία. Και θάπερα για γυναικα την κυρία, άν μπορούσα τότες να ριφοκινυνέψω χωρίς κίντυνος δικούς της και δικούς μου. Το βρέφος είναι μόλις στις φασκίες, θιαν έσταλθηκαν να πολεμήσω, για δυό χρόνια, στην έκστρατεία των όκτων του 'Ωκεανού, και όσο για την κορασία έξόσια ήμερος, γνωρίζοντας ότι ή μητέρα της δέν είναι φτωχή, και ότι ή γρηά νόνα της τη βοηθούσε. 'Επειτα από το 1805 θιαν γυρσα στην 'Ιταλία, δέν έμπορέσα πιά ν' άκούσω νέα της, και έπειτα που έφτασα, τώρα είναι δέκα χρόνια, στην 'Αγγλία, έσχηκα ότη ή μητέρα είναι άποκαταστημένη με κάποιον άντρα, δινόνας του για προικα όλη της την περιουσία, και άφήνοντας την παιδουλα μου στη νόνα, που την έσοπούδαζε και την κρατούσε πάντοτε στην έξοχή ως ότου έξόσσε».

Αυτή ή εγκατάλειψη μιας κόρης στεφηνώρης τη μητέρα, δέν τιμάει πραγματικά το Φώσκολο, κ' έννοείται πολύ καλά ότι άπόφυγε πάντοτε να όμιλήσει για το λίκθος, που βέβαια τον έλεγε.

Το χειρότερο είναι ότι μαζί μ' εκείνο τον έρωτα για την κυρία 'Εμερτ, ο Ούγος εμπέρδεψε άλλους με μία σινιορίνα Πέτιερ, κόρη ενός γενικού έπιμελητή, που γνώρισε στο Καλαί, και με μία κυρία Μπάγιεν, γυναικα ένός έλεγκη των τροφίμων και έμιστου του ποιητή, που τον παρηγορούσε για τους πόνοους της έξορίας του !

'Εχτός που ή ευρωπαϊκή ένωση σχηματίστηκε έναντίον του Ναπολέοντα, το 1805, και άπομακρύνθηκε ο Αυτοκράτορας με την άποστολή στην 'Αγγλία, ή έκστρατεία που συγκεντρώθηκε στην παραλία του 'Ατλαντικού ανακαλέστηκε, και ή Πέτιερ και ή Μπάγιεν άναχώρησαν, σάζοντας τα είδύλλια του Ούγου, που πορηγοριώτανε μεταφράζοντας το Σίτηνε και στέλλοντας στην Μπάγιεν τη μετάφραση της «'Ιστορίας της φτωχής Μαρίας», βγαλμένη από το «'Ιστορηματικό Ταξίδι». Τόν έστειλαν στην Βουλόνα, και από κει κατά τον 'Οκτώβρη του 1805 έγραψε πάντοτε προς την Μπάγιεν :

«J'ai achevé Sterne et je lui fais des notes.—Ce sont les folies, les espérances, les opinions, les erreurs, les remarques... Les souvenirs en France etc. de U.

Foscolo. Je les écris en suivant mon humeur. — Imaginez vous quelle espèce de commentaire noir j'aurais écrit si j'avais continué à me voir tout à fait abandonné de vous. — Je vous remercie donc pour moi et pour l'amour de mes amis qui liront ma traduction et mon commentaire».

Καί η Μάγνη τον άπαντοφες, πολύ γυναικία, από τό Παρίσι, τίς 17 του Ένω μηνός :

«Comme je vous plains de passer l'hiver dans un pays aussi triste ! A force de lire, de travailler, d'étudier l'anglais je vois vous devenir tout à fait fou et encore plus ennemi du monde. Et vos projet de voyage en Italie que deviennent ils ? n'espérez vous plus d'y occuper une place que l'on vous avait proposée?».

Ο Ούγος, 841, δέν είχε ησησιώσει την Ίταλία. Τις 15 του Γενάρη 1806 έξήγησε μιάν άδεια τέσσερων μηνών για να γυρίσει στη Βενετιά να ξαναγαμηθείστη τή μητέρα του. Του παραχωρήθηκε. Τις 4 του Φλεβάρη, εΐταν στο Παρίσι και παρουσιάζοτανε στον Ύπουργό Άλτινίη για να ζητήσει το Λεγεώνα της Τιμής και τή διαταγή του σιδηρόντου Σιέμματος : φυσικά δέν άπόκτησε από τή ναπολεοντική κυβέρνηση ούτε το ένα ούτε την άλλο. Έ τήγε όμως να επισκεφεί το νεαρό Μαντζόνη, που εΐταν τότες στο Παρίσι με τή μητέρα του , πρέπει να τότε δέχτηκε πολύ ψυχρά, άφου ακόμα κατά το 1816 παραπονιότανε, γράφοντας στον Τρέκη :

« Από το Μαντζόνη επιθυμώ να μ' έχτιμάει, όχι άλλο: και το γιατί αυτό του **Ούγ: άλλο** μου γράφηκε στην καρδιά από πολλά-πολλά χρόνια, και άπ' όταν ειδοθήκαμε στο Παρίσι, μ' όλα ταδια μου άρει να τόν άφήσει στη μεταμέλεια για τή μικρή του σταθερότητα στην άγάπη των φίλων' απόδωσα στη νεότητα της ηλικίας, στην αδυναμία του χαρακτήρα, και στις παραφορές της μητέρας του την ψυχρότητα που έδέχτηκε την έπισκεψή μου, που δέν άναγνώριζε σ' έμε τόν άνθρωπον που είχα, για να ποίμε εΐται, ξαναγει το ωραϊότατο πνεύμα εκείνου του νέου στο στήθος του—μá του συχώρεσα κάθε τί, και στις Σημειώσεις στους «Γάφους», που έγραψα έπειτα από τήν επιστροφή μου στην Ίταλία, έδειξα δικαιοσύνη στο ευγενικό του πνεύμα και δέν αλησμόνησα τήν άρχαία φίλια».

Τόν παρηγορούσε άμέσως για κάθε σκλήρότητα τ' ότι θα ξανάβλεπε τόν ουρανό της Ίταλίας : τις 20 του Μάρτη ο Ούγος βρισκότατε στο Μιλάνο, έπειτ' από μιάν άπουσία δυό σχεδόν μηνών.

Μεταφ. Γ. Σ.

«ΕΝΑΣ ΡΩΜΙΟΣ ΛΙΓΩΤΕΡΟΣ»,

Πέθανε καί ο Σουρής. Το στρατόπεδο της Μαύρης Παράσης, έχασ' έναν ακόμα από τους έκλεχτούς αντιπροσώπους του, και τα στήθια της Δημοτικιστικής παράσης ξελαφρόθηκαν από μιάν ακόμα πέτρα που τα έπίεζε. Είναι φανερόν ότι οι παλαίοι λυπήθηκαν, μά και ότι οι νέοι άνάπνευσαν Νομίζομεν όμως ότι ή λύπη των παλαιών, αν δε θέλουν να προσέξουν τήν εξέλιξη, θα είναι άπαρηγόρητη, εΐταν θα ίδουν να λείπουν οι Μπέμπιτες Άνθροι, οι Άγγελιοι Βλάχοι και οι θμοιοι τους, που τόσο πολύ τούς γέρασαν ο κοινός ιατρός Χρόνος. Έλτος πάντων αναγ-

κατον κακόν, για να γίνει ή πρόοδο της τέχνης και τή ζωής: στον τόπο μας, πρέπει πρώτα να λείψουν οι άρτιροισληγομένοι ποιητήγκες, άφου εΐται κατανήγσει στο μακρυ αυτό τόπο, τή δουλειά τήν άνόδουνη του νοσ, να χεράζεται να τήν κάμει ο Χρόνος μ' έλους τούς σεισμούς του και τήν άργητα.

«ΚΑΘΩΣ ΑΛΛΑΖΟΥΝ ΟΙ ΕΠΟΧΕΣ»

Είναί ο ένας τή εκός ορμή του Γ ΣΙΑΓΑΑ, ο ο κ κλ φήρησε το το ο ο περιτρισμένο μη ά Αποκαλείται από 60 ποιήματα, το ένω έναι ά ανέστητα καθε α κτα και άδιάποστα ένω μέτα με με κεντηκήν ιδ ά Ύλγεινία και ζωντανεύεται το κλισκο ά ν θ α, ό με έ λεπομερειες, όπως γινότανε ίσομ' έσημερι. Το βιβλο κρεται να θεωρηθεί σαν έργο καθαρά έλληνικό, και ο κρωιός του «Νομάς» που πρκατηρησαν δια ο συμφορές του λιχαίαν να μοισειε τον Μ ρ α. Έτσι γιατί είναι γάμμενο το έργο σε δε κατετι-σύλλ-βες στροφες, όπως οι κακτεχνης μεταφρασες τών «Σ τραφώ» στη γλώσσα μας, δέν έπαρ-τήγητε όρκετα τήν συνθητικην ύπόθεσιν και το χαρικιτήρα του βιβλίου. Πουλιετι προ 250.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΛΟΓΟΣ - Κωσταντινούπολης. — Ως τώρ έκκωλοφόρησαν δεκατέτλη. Είναι το περιοδικό που άντιπροσωπεύει τήν ανωματική κίνηση της Πόλης. Άξίζει καθε προσοχή.

ΔΙΟΝΥΣΟΣ - Κωσταντινούπολης. — Δ. Β. με το δεύτερον άριθμό. Το βγαζουν νεοι που ακόμα δέν εΐχαν τον έαυτό τους. Το γραφόμενά τους εΐται νεφελωμάτα, που για να έχτιμηθούν πρέπει πρώτα να λάβουν καποιο σχήμα. Ως τόσο, το φοβότο της έποχής, που είναι ή θρασύτητα, βρισκοται μ' αυό με καλοισ άφρονία.

ΚΡΙΓΓΗΝ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΗ. Το περιοδικό του κ. Άποστολάκη του κ. Φ. Πολιτη και του κ. Άλιμτέρη, ή του κ. Φ. Πολιτη, του κ. Άλιμτέρη και του κ. Άποστολάκη, ή του κ. Άλιμτέρη, του κ. Άποστολάκη κ. ι του κ. Φ. Πολιτη, κ. τ. λ. κ. τ. λ. χωρίς τέλος και με άπειρα βραλομύθια και πόσα.

ΝΟΥΜΑΣ. Το γνωστότερο από τά νεοελληνικά περιοδικά, άσσε να μη χρησιμοποια σχολια.

ΠΙΝΔΑΚΟΘΗΚΗ. Το περιοδικόν τών άρτηροισληγομένων. Σ αυτό δημοσιούνται με μεταφρση τών Ιταλικών τραγουδιών του Δ Σολωμού κατωμένη στην καθαρεύουσα. Από τόν κ. Δε Βιάξη δέν το περιέμεμε.

ΒΓΑΙΝΟΥΝ κ' ένα σωρό άλλα, που δέν υπάρχει λόγος να χασομεράμε με δ ύτα. Το κάθε παιδαρεί βγαζει και περιοδικό άνεμόληκη και το χειροτερ έδει και τήν ύποστήξη τών άνθρώπων που άφιερώνανε τή ζωή τους στα γράμματα. Αυό είναι και διαβάφατε να υπάξει το χρησιμοποιενο περιοδικό και δυσιτυχός οι ένοχοι είναι οι ίδιοι οι άνθρωποι τών γραμμάτων. Δέν είναι καιρός να λυθουν μ' αυτοί κάποιον άποφωση, που θα τούς βοηθήσει ν' άποχτησουν ένα όργανο σημαντικό ;

BIBLIA

- Έκκωλοφόρησε ή «Έντα Γκάμπλερ» του Ίψεν, μετάφραση του Λ. Κουκούλα. Έκδοση Βασιλείου.
— Σε τίς, θα κυκλοφορήσει ο «Έρλάνος και Δοροθέα» του Γκαίτε, μετάφραση Κωστ. Θεοδόχη. Έκδοση Βασιλείου.

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Στο έρχόμενο φύλλο, θαρχόσηται τή δημοσίεψη του Σου βιλίου του de reum natura του Δ κωκιστου, κατο μεταφρση Κωστ. Θεοδοχη.
* Έτσι θα έδουμε και μιάν άπάντηση του Κωστή Παλαμά στο άπόσπασμα της μελέτης για το Σλωμά του Γ.ρ. Σιαταλά.